

Mirjana Wagner

PUTOKAZ ZA MOJA PRAVA
u zaštiti od nasilja u porodici

PUTOKAZ ZA MOJA PRAVA
u zaštiti od nasilja u porodici

Autorka:
Mirjana Wagner

Izdavač:
Autonomni ženski centar, Beograd
Program razvoja dobrih praksi u oblasti nasilja u porodici

uz podršku

Urednica:
Tanja Ignjatović

Dizajn:
Bobana Macanović

Štampa:
MarDox, Beograd

Tiraž: 1000

Beograd, 2005. godine

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343 . 85 : 343 . 54 / . 55
364 . 63 - 027 . 553
343 . 197 : 343 . 62
343 . 211 . 6

ВАГНЕР, Мирјана

Putokaz za moja prava u zaštiti od nasilja u porodici / Mira Wagner. -
Beograd : Autonomni ženski centar, Program razvoja dobrih praksi u oblasti
nasilja u porodici, 2006 (Beograd : MarDox). - 124 str. ; 24 cm

Tiraž 1.000. - Spisak korisnih adresa i telefona: str. 115-124.

ISBN 86-902567-5-X

а) Жртве насиља - Жене б) Жене - заштита ц) Породично
насиље - Сузбијање

COBISS.SR-ID 130482444

Sadržaj

Uvod

I Šta se podrazumeva pod nasiljem nad ženom

VRSTE NASILJA	10
KO MOŽE BITI NASILNIK?	12
KAKO ZAKON REGULIŠE NASILJE NAD ŽENAMA	13
AKO SAM ZLOSTAVLJANA ŠTA MOGU URADITI?	14
TAKTIKE PREŽIVLJAVANJA	15
AKO NAPUŠTAM STAN I NASILNIKA?	17

II Državni organi i institucije

POLICIJA	22
JAVNO TUŽILAŠTVO	23
ULOGA SUDA	24
SUDIJA ZA PREKRŠAJE = PREKRŠAJNI SUDOVI	25
ORGAN STARATELJSTVA – CENTAR ZA SOCIJALNI RAD.	27

III Porodično pravo

PORODIČNI ZAKON	30
ZAŠTITA OD NASILJA U PORODICI U PORODIČNOM ZAKONU	30
ŠTA SE PODRAZUMEVA POD NASILJEM U PORODICI?	31
KO SE SMATRA ČLANOM PORODICE?	32
MERE ZAŠTITE	33

TRAJANJE MERA ZAŠTITE	34
ŠTA PREDUZETI KAD SE NASILNIK NE PRIDRŽAVA IZREČENE MERE ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI?	35
POSTUPAK ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI	35
KAKO DA POKRENEM POSTUPAK?	35
KO POKREĆE POSTUPAK?	37
DA LI JE POSTUPAK HITAN?	37
DA LI SUD MOŽE DONETI DRUGAČIJU MERU OD PREDLOŽENE	37
KAD JE JAVNOST ISKLJUČENA	37
ODLUKA SUDA	38
ŽALBA	38
DA LI ZAŠTITNU MERU MOŽE DONETI SUD PRILIKOM RAZVODA BRAKA?	39
KADA PRESTAJE MERA ZAŠTITE?	40
DA LI SUD MOŽE PRODUŽITI DONETU MERU ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI?	40
DA LI SE VODI EVIDENCIJA O NASILJU U PORODICI, NASILNICIMA I ŽRTVAMA NASILJA? ...	41
PRAVO STANOVANJA (HABITATIO)	41
RAZVOD BRAKA	42
SPORAZUMNI PREDLOG ZA RAZVOD BRAKA	43
TUŽBA ZA RAZVOD BRAKA	43
VIĐANJE DETETA SA DRUGIM RODITELJEM – NAČIN ODRŽAVANJA LIČNIH ODNOSA DECE SA RODITELJEM KOME NISU POVERENA NA ČUVANJE I VASPITANJE	45
HITNOST POSTUPKA	45
DA LI JE ISKLJUČENA JAVNOST?	46
TROŠKOVI POSTUPKA	46
POSTUPAK POSREDOVANJA – MEDIJACIJA	46
KADA SE SPROVODI POSREDOVANJE,	

A KADA SE NE SPROVODI?	47
MIRENJE	47
NAGODBA (SPORAZUM) POSTUPAK SPORAZUMNOG OKONČANJA SPORA	48
PRESUDA U BRAČNOM SPORU	49
IZDRŽAVANJE	50
VISINA IZDRŽAVANJA	51
VREMENSKO TRAJANJE IZDRŽAVANJA	52
PRESTANAK IZDRŽAVANJA	52
IZDRŽAVANJE DETETA	53
IZDRŽAVANJE MAJKE DETETA	54
IZDRŽAVANJE PUNOLETNOG DETETA	54
POSTUPAK U BRAČNIM SPOROVIMA	54
STRANKE U POSTUPKU	55
IMOVINSKI ODNOSI SUPRUŽNIKA	56
POSEBNA IMOVINA	56
ZAJEDNIČKA IMOVINA	56
DEOBA ZAJEDNIČKE IMOVINE	57
BRAČNI UGOVOR	58
IMOVINSKI ODNOSI VANBRAČNIH PARTNERA	58

IV Izvršni postupak

PREDAJA I ODUZIMANJE DETETA	59
ŠTA DA PREDUZMEM AKO SE DETE PONOVO NAĐE KOD LICA OD KOGA JE ODUZETO?	60
OTAC DETETA NE PLAĆA DOSUĐENO IZDRŽAVANJE .	60
KAKO DA IZVRŠIM SUDSKU ODLUKU ILI PORAVNANJE?	61
ŠTA SU TO SREDSTVA IZVRŠENJA?	61
ŠTA JE TO PREDMET IZVRŠENJA?	62
DA LI MORAM DA PLATIM TROŠKOVE IZVRŠENJA? ..	62

V Sudija za prekršaje = prekršajni sudovi

PREKRŠAJ	63
PREKRŠAJNI SUD	65
ZAŠTITNE MERE	67
OBAVEZNO LEČENJE ALKOHOLIČARA I NARKOMANA	67
ZABRANA PRISTUPA OŠTEĆENOM, OBJEKTIMA ILI MESTU IZVRŠENJA PREKRŠAJA	68
NAKNADA ŠTETE KAO RAZLOG OBUSTAVE POSTUPKA	69
ZASTARELOST	70
PREKRŠAJI PO ZAKONU O JAVNOM REDU I MIRU ...	70
PREKRŠAJNA PRIJAVA	71
PREKRŠAJNI POSTUPAK	71
KAZNE ZA PREKRŠAJE PO ZAKONU O JAVNOM REDU I MIRU	72
ZASTARELOST	72

VI Krivično pravo

KRIVIČNI ZAKONIK	73
NASILJE U PORODICI	74
KO SE SMATRA ČLANOM PORODICE u Krivičnom zakoniku?	75
SILOVANJE	75
OBLJUBA ZLOUPOTREBOM POLOŽAJA	77
NEDOZVOLJENE POLNE RADNJE	78
POSREDOVANJE U VRŠENJU PROSTITUCIJE	78
PRIKAZIVANJE PORNOGRAFSKOG MATERIJALA I ISKORIŠĆAVANJE DECE ZA PORNOGRAFIJU	78
RODOSKRVNENJE	79

NEDAVANJE IZDRŽAVANJA	79
ODUZIMANJE MALOLETNOG LICA	80
ZLOSTAVLJANJE I MUČENJE	81
OTMICA	82
POVREDA SLOBODE KRETANJA I NASTANJIVANJA ...	82
UGROŽAVANJE SIGURNOSTI	83
KRIVIČNI POSTUPAK	83
KO SU STRANKE U KRIVIČNOM POSTUPKU?	83
KAKO DA POKRENEM KRIVIČNI POSTUPAK?	85
KADA PODNOSIM KRIVIČNU PRIJAVU, A KADA PRIVATNU KRIVIČNU TUŽBU?	86
KRIVIČNA PRIJAVA	86
PRIVATNA KRIVIČNA TUŽBA	88
PREDLOG ZA KRIVIČNO GONJENJE	89
ROK U KOM SE MORA PODNETI PRIVATNA TUŽBA ILI PREDLOG OŠTEĆENOG LICA ZA KRIVIČNO GONJENJE	89
MOGU LI MENE OPTUŽITI?	89
JAVNO TUŽILAŠTVO	90
SUDSKI POZIV	91
SUDIJA ME JE PITAO DA LI SE PRIDRUŽUJEM KRIVIČNOM GONJENJU i DA LI ISTIČEM IMOVINSKO-PRAVNI ZAHTEV, JA NISAM RAZUMELA ŠTA TO ZNAČI	91
DOKAZI	92
TOK SUĐENJA	94
TRAJANJE SUDSKOG POSTUPKA	95
ŠTA TREBA DA KAŽEM NA SUĐENJU?	95
SUDSKI POZIVI	95
DAVANJE LAŽNOG ISKAZA	96
DA LI MI JE POTREBNA ADVOKATICA?	97
KADA SE DONOSI PRESUDA?	97
KO IMA PRAVO NA ŽALBU?	98

TROŠKOVI POSTUPKA	98
KADA SE ODREĐUJE PRITVOR?	98
KOJE KRIVIČNE SANKCIJE SUD MOŽE IZREĆI OKRIVLJENOM U KRIVIČNOM POSTUPKU?	99
KAZNA	100
KADA SE IZRIČE KAZNA „RAD U JAVNOM INTERESU”	100
ŠTA SE PODRAZUMEVA POD USLOVNOM OSUDOM?	100
OD ČEGA ZAVISI DA LI ĆE SUD IZREĆI KAZNU ZATVORA ILI USLOVNU OSUDU?	101
ŠTA JE ZAŠTITNI NADZOR	101
TRAJANJE ZAŠTITNOG NADZORA?	102
OD ČEGA ZAVISI KOJU ĆE KAZNU ILI MERU UPOZORENJA SUD IZREĆI?	102
MERE BEZBEDNOSTI	103
KADA SUD IZRIČE MERU BEZBEDNOSTI OBAVEZNOG LEČENJA?	104
ŠTA URADITI KAD JE IZVRŠIOCU KRIVIČNOG DELA IZREČENA MERA BEZBEDNOSTI OBAVEZNOG LEČENJA OD ALKOHOLIZMA NA SLOBODI, ALI ON NE IDE NA LEČENJE	104
ZASTARELOST KRIVIČNOG GONJENJA?	105
KAŽNJAVANJE DRUGIH VIDOVA NASILJA	106
LAKA TELESNA POVREDA	106
POVREDA TAJNOSTI PISAMA I DRUGIH POŠILJKI ...	107
NEOVLAŠĆENO FOTOGRAFISANJE	107
ŠTA JOŠ TREBA DA ZNATE?	108

VII Podrška, konsultacije i informacije

FEMINIZAM	113
SPISAK KORISNIH ADRESA I TELEFONA	115

Uvod

Ova knjiga je nastala iz potrebe da svaka žena ima pravo na sigurnost, zaštitu i život bez nasilja.

Da bi se sprečilo nasilje nad ženama, potrebno je:

- da žena bude informisana o svojim pravima,
- da ima podršku i osnaživanje da istraje na svom putu izlaska iz nasilja,
- da zakonodavstvo, državni organi i institucije budu dovoljno senzibilisani u pogledu nasilja nad ženama,
- da policija, sudstvo, javno tužilaštvo i organi starateljstva – centri za socijalni rad, budu brzi i efikasni kod rešavanja problema nasilja u porodici, da prave razliku između nasilnika i žrtve, i da svoj rad posmatraju kao svoju profesionalnu dužnost i obavezu,
- da se promeni patrijarhalni stav ljudi u pogledu nasilja i pozicije žena žrtava nasilja,
- da postoji spremnost žene koja je žrtva nasilja da sama koristi svoja prava.

Knjiga je projekat Autonomnog ženskog centra u Beogradu.

Zahvaljujem se svim ženama koje su svojom energijom i ljubavlju doprinele da ova knjiga nastane ovako kako je vi sada vidite i čitate Nataši Jovanović, Tijani Popivodi, Sonji Lalić, Vanji Macanović, a posebno se zahvaljujem Tanji Ignjatović i Bobani Macanović koje su učinile da ova knjiga bude ispunjena informacijama koje će vam sigurno koristiti i pomoći na vašem putu samosvesne, snažne i dostojanstvene žene, koja zna šta hoće i može.

Autorka

I Šta se podrazumeva pod nasiljem nad ženom

Nasilje ili zlostavljanje podrazumeva svako ponašanje ili radnju učinjenu protiv ženine volje, a koje je ugrožava: psihički, fizički, seksualno, ekonomski, ili ugrožava njeno spokojstvo.

VRSTE NASILJA

Psihičko nasilje

Psihičko nasilje je najrasprostranjeniji vid nasilja i podrazumeva situacije kada vas partner: vređa, ismeva, kritikuje, optužuje, pretil vam, naziva vas pogrđnim imenima, ponižava, omalovažava vas ili vašu rodbinu i prijateljice (npr. „ti si glupa”, „vidi kakva ti je majka”, „tvoje prijateljice loše utiču na tebe”, i sl.), ljubomoran je, prisluškuje vaše razgovore, pretresa vašu tašnu, ograničava ili onemogućava komunikaciju sa rodbinom i prijateljicama, kada vas svojim ponašanjem nagoni da mislite da ste „luda” i druge slične situacije.

Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje podrazumeva situacije kada vaš partner: ne daje novac za potrebe porodice, ne dozvoljava vam da imate uvid i pristup porodičnoj zaradi, uzima vašu zaradu i ograničava potrošnju, traži od vas da opravdate svaku paru, primorava vas da napustite posao ili vam ne dozvoljava da se zaposlite, manipulativnim radnjama onemogućava vam da napredujete u poslu ili da se školujete (uvek pred ispit ili vašu obavezu na poslu pravi ekscese, uplaćuje vam skupa putovanja, organizuje dolazak gostiju), sva imovina koju stičete se vodi na njegovo ime i druge slične situacije.

Fizičko nasilje

Fizičko nasilje podrazumeva: šamaranje, udaranje, guranje, šutiranje, štipanje, gnječenje, čupanje za kosu, lomljenje delova tela, posekotine, gašenje cigareta po telu, davljenje, grebanje, ujedanje, saplitanje, gađanje nekim predmetom i drugo.

Seksualno nasilje

Seksualno nasilje podrazumeva svako ostvarivanje ili pokušaj ostvarivanja seksualnog odnosa ili seksualnih aktivnosti protiv vaše volje, odnosno prisiljavanje na učestvovanje u seksualnim aktivnostima koje vam ne prijaju ili su ponižavajuće za vas. Ono najčešće uključuje silovanje i pokušaj silovanja, dodirivanje intimnih delova tela, seksualne primedbe, ponude, zahteve, ucene, šale, izraze lica i pokrete tela koji u vama izazivaju osećaj stida ili poniženja, prisiljavanje na gledanje pornografskih filmova ili časopisa, prisiljavanje na pornografsko fotografisanje i drugo.

Ugrožavanje spokojsva

Pod ugrožavanjem spokojsva podrazumeva se vika, galama,

isterivanje iz stana, sakrivanje ili izbacivanje vaših stvari, dokumenata i sl, razbacivanje, cepanje i uništavanje vaših predmeta, nanošenje štete na kućnim aparatima i dr.

Druge vrste nasilja

Postoje i druge vrste nasilja koje se zbivaju na raznim mestima i u raznim životnim situacijama (npr. kada nasilnik o vama iznosi nešto neistinito što šteti vašem ugledu, kada priča drugima bilo šta iz vašeg ličnog ili porodičnog života i drugo).

KO MOŽE BITI NASILNIK?

Nasilnik može biti svako: član porodice, poznata ili nepoznata osoba, bivši ili sadašnji partner, kolega sa posla, radnik u firmi, službenik neke institucije. Nasilnici pripadaju svim društvenim strukturama: različitih su profesija, nivoa obrazovanja, materijalne situacije, nacionalnosti.

Nasilnik uglavnom vrši nasilje **promišljeno** (kada nema nikog kod kuće, tako da nema dokaza: čupa vas za kosu, gurne vas niz stepenice) i **manipulativno** (ide u kupovinu, donosi cveće, vodi vas na večere, putovanja, opravdava i umanjuje nasilje, moli za oprostaj i prikazuje sebe kao „dobrog i pažljivog“).

Da li će nasilje vremenom prestati?

Nasilnik vrši nasilje u kući ili na drugom mestu, najčešće bez svedoka.

Nasilje uglavnom počinje odmah po zaključenju braka, često kada je žena u trudnoći.

Na početku nasilje nije svakodnevno, ali vremenom postaje. Žena postaje sve slabija psihički i fizički, a nasilnik postaje sve jači, suroviji i manipulativniji.

KAKO ZAKON REGULIŠE NASILJE NAD ŽENAMA

Određeni zakoni (Krivični, Porodični, Zakon o javnom redu i miru i dr.) štite žrtve nasilja i kažnjavaju nasilnike, ukoliko se pokrene postupak i dokaže krivica nasilnika.

Krivični zakonik propisuje kazne za nasilnike, koje se izriču u sudskom postupku.

Neka dela su opasnija i posledice su teže od drugih. Od toga zavisi i postupak pred sudom (ako nasilnik viče i svađa se, to se obično tretira kao remećenje mira komšija i on čini prekršaj, ali ako vam član porodice preti ili svojim ponašanjem vam ugrožava spokojstvo – to se tretira kao nasilje u porodici ili ako vam nanese modrice, opekotine, ogrebotine to se tretira kao laka telesna povreda ili ako nasilnik polomi prst ili ruku ženi onda je to krivično delo teška telesna povreda.

Porodični zakon se primenjuje kada želite da se razvedete, da dobijete izdržavanje, da se utvrdi vaš doprinos u sticanju imovine u bračnoj ili vanbračnoj zajednici, ili da se protiv nasilnika izreknu mere zaštite od nasilja. Postupak se sprovodi u sudu.

Postupak u vezi sa donošenjem zaštitnih mera protiv nasilja u porodici se odvija po hitnom postupku.

Postupci radi donošenja mera zaštite od nasilja u porodici, utvrđivanja vašeg doprinosa na imovini stečenoj u braku i izdržavanja, mogu se pokrenuti i za vreme trajanja braka tj. nisu vezani za podnošenje tužbe za razvod braka.

Izvršni postupak reguliše način izvršenja sudskih odluka ili po-

ravnanja (npr. izvršenje dosuđenog izdržavanja, vraćanja deteta, i sl.)

AKO SAM ZLOSTAVLJANA ŠTA MOGU URADITI?

Važno je da znate da vas čeka donošenje bitnih odluka: gde otići, koje postupke preduzeti, morate drugačije organizovati i prilagoditi život novonastaloj situaciji, obezbediti dodatna sredstva finansiranja i sl.

Ukoliko poželite da opravdate nasilnikovo ponašanje i oprostite nasilniku nasilje koje vam nanosi, imajte na umu da je praksa pokazala da, bez obzira koliko se žena trudi, ugađa, izbegava sukobe, i uprkos povremenom poboljšanju situacije u kući, nasilnik će ubrzo nastaviti sa nasiljem, a posledice će biti teže.

Imajte u vidu da:

Niko ne sme da vrši nasilje nad vama.

Vi niste krivi zbog nasilja koje se vrši nad vama.

Nemojte verovati nasilniku - kad vas optužuje i krivi, kad opravdava nasilje, kad govori da više nikad to neće učiniti i pri tome vam kupuje poklone, plače, izvodi u restoran...

Nasilje je vremenom sve češće i surovije.

Nemojte ćutati, pokušajte da pričate svima o nasilju koje trpите.

Nasilje nije vaša sramota, već sramota nasilnika.

TAKTIKE PREŽIVLJAVANJA

ZAŠTITA

Važno je da sebe zaštitite. Ako ste fizički napadnuti, ili vam je život ugrožen pretnjama, pobegnite u prostoriju koja se zaključava, ili kod komšinice. Pokušajte da glasno zovete u pomoć, a paralelno sa tim, lupom skrećite pažnju komšija koji mogu da intervenišu i pozovu policiju. Ukoliko ste zaključani, pokušajte da preko prozora skrenete pažnju prolaznika na vašu situaciju (zovite u pomoć ili pisanjem po staklu prozora pokušajte da skrenete pažnju prolaznika).

S obzirom da se nasilje ne dešava prvi put, recite komšinici da, kada čuje lupanje, buku i sl. odmah pozove policiju.

POZIV POLICIJI

Policiju zovite vi ili vaše komšinice dok je nasilje u toku ili neposredno posle nasilja, čim ste u prilici da ih pozovete.

Pozovite policiju na vašoj opštini ili opšti broj 092. Recite im šta vam se desilo i dajte tačnu adresu, broj stana, ulaz, sprat, a ako se radi o dvorišnom stanu i sl. napomenite im to. Ako nasilnik ima oružje ili oruđe (sekira, pištolj, nož, motka, bejzbol palica), ili je ranije osuđivan, obavezno to naglasite.

Pokušajte da opišete način zlostavljanja do detalja. Ako je nasilnik pobjegao, recite to policiji.

Policija vas može zaštititi od trenutne opasnosti.

Oni ne moraju da privedu nasilnika, već mogu samo da ga opomenu.

Kada policija dođe, ne dozvolite da samo nasilnik govori. Pokažite im povrede, ukoliko ih ima. Insistirajte da policija pokrene postupke protiv nasilnika – prekršajni i krivični postupak.

Uzmite ime i broj telefona policajaca koji su dolazili kako biste se informisali o preduzetim radnjama ili ih predložili za svedoke.

Ukoliko policajci žele da privedu nasilnika, nemojte ih sprečavati (zbog sažaljenja jer nasilnik plače, moli vas i decu da mu pomognete i sl.).

Zapamtite:

Nasilnika nemojte opravdavati i štiti (umoran je, nema posla, nervozan je) - niko ne sme nikog da zlostavlja - za zlostavljanje nema opravdanja!

DA LI DA ODEM KOD LEKARA?

Ako imate fizičke povrede, modrice, ogrebotine, čvoruge koje su posledica nasilja, ili ako je nasilje izazvalo jako uzbuđenje kod vas i uticalo na vaše psihičko stanje ili je ugrozilo vaše životno spokojstvo, bilo bi dobro da, **što pre, a po mogućstvu odmah**, odete kod lekara (kod dežurnog lekara, u urgentni centar, bolnicu).

Važno je vaše povrede sanirati. Ali, važno je i dobiti potvrdu o povredama, vašem psihičkom stanju i ugroženom životnom spokojstvu, koja će vam poslužiti kao važan dokaz prilikom zaštite vaših prava pred sudom.

Nužno je da lekaru pokažete sve povrede, ogrebotine, modrice, čvoruge, čak i one najmanje, kažete ko vam je povrede naneo, kada, kako, gde i sa čim vam je naneo. Insistirajte da sve to uvede u potvrdu – uverenje o povredama, kao i da navede psihičko stanje u kom se nalazite. Napomenite lekaru da vam je to potrebno kao dokaz prilikom zaštite vaših prava, kao i da sve povrede evidentira i u vaš zdravstveni karton. Važno je da vam lekar konstatuje povrede, sa naznakom vašeg imena, imena lekara, pečata ustanove, datuma javljanja, datuma povređivanja i sa detaljnim opisom povreda (to ne mora biti na lekarskom uverenju koje se naplaćuje).

Ukoliko ste žrtva silovanja (od strane partnera, supruga ili drugog poznatog ili nepoznatog lica), verovatno je kupanje/pranje prva stvar koju ćete poželeti da uradite. Međutim, bilo bi jako dobro ukoliko biste uspeali da najpre odete do lekara, jer će vam lekarsko uverenje biti važan dokaz u postupcima koje možete pokrenuti radi zaštite svojih prava, a kupanjem/pranjem ćete uništiti dokaze koji su važni u sudskom postupku.

Zapamtite:

Lekarsko uverenje vam je važan dokaz o nasilju i o povredama koje ste zadobili.

AKO NAPUŠTAM STAN I NASILNIKA

ŠTA DA URADIM?

Najvažnije je da ste vi sigurni i na sigurnom mestu.

Pripremite se za napuštanje stana. Napravite plan: gde otići, ko-

liko dugo možete tu ostati, kako obezbediti finansijska sredstva za preživljavanje, gde će deca biti, koja dokumenta i stvari pogneti, ko vam može u tome pomoći, kada i u kom trenutku napustiti stan (najbolje je kada nasilnik nije kod kuće).

Ako želite da zadržite decu, najbolje je da ih povedete sa sobom u trenutku napuštanja stana, ukoliko ste u mogućnosti da to učinite. Ovo je bitno s obzirom što je, prilikom procene i određivanja kom od roditelja će se maloletno dete poveriti, Sudu važno i faktično stanje. Ukoliko postoji nekakva opasnost, prilikom napuštanja stana, pozovite policiju.

Kada odete, NE GOVORITE GDE SE NALAZITE, a državnim organima i institucijama kojima se obraćate, recite da vašu novu adresu ne saopštavaju nasilniku, ili im dajte adresu rođaka ili prijatelja, kao uslužnu adresu.

Kada napustite stan, a plašite se da će vas nasilnik proganjati, obavestite:

- Policiju na opštini gde se doseljavate i recite im o vašim strahovima,
- Centar za socijalni rad radi evidentiranja: problema, maloletnika i situacije,
- Školu – psihologa, razrednog starešinu ili učitelja, i upoznajte sa nasiljem koje ste vi i deca doživeli i recite im da vašu novu adresu ne saopštavaju nasilniku,
- Lekara.

ŠTA DA PONESEM SA SOBOM?

Ako nemate puno vremena, a niste unapred napravili spisak, stvari koje vam mogu biti od koristi su:

- Ključevi od stana, automobila, vikend kuće, sefa

- Lična dokumenta i stvari vaše dece: lična karta, zdravstvene knjižice, đlačke knjižice, izvodi iz matičnih knjiga rođenih, i sl.
- Dokumentacija o sticanju imovine, ugovori, bankarske knjižice, potvrda o sefu, računi
- Zdravstvene i higijenske stvari (lekovi vaši i vaše dece i sl.)
- Stvari koje su vam bitne, potrebne i do kojih vam je posebno stalo
- Stvari koje su deci bitne, potrebne i koje su im drage (pustite ih da uzmu sami)
- Najnužniju garderobu za vas i decu.

Ukoliko uzimate stvari koje ste uneli u brak, nasledili, dobili od roditelja ili rođaka, nemojte ih prodavati, ili dati nekom „na čuvanje”. Prilikom odnošenja napravite spisak tih stvari, koji ćete potpisati vi i prisutna lica i koji ćete čuvati kod sebe. Ostavite poruku u stanu da ste te stvari poneli sa sobom, ali nemojte reći gde se stvari nalaze.

DA LI MOGU NAPUSTITI MESTO U KOME ŽIVIM

Vi ste slobodni da napustite mesto u kom živite. Ta činjenica neće uticati na vaša prava u vezi sa razvodom braka, poveravanjem dece, vršenjem roditeljskog prava, izdržavanjem, podelom bračne tekovine i sl.

Kad sud donese odluku o poveravanju dece i održavanju ličnih odnosa (viđanju) drugog roditelja sa svojim detetom, tad tu odluku morate ispoštovati. Do tad se neće smatrati „oduzimanjem maloletnog lica” ako vi sa detetom napustite mesto u kom živite.

Međutim, morate imati u vidu da u tom slučaju ne možete kontrolisati da brava na stanu nije promenjena, da se sve stvari, koje su stečene u braku, nalaze u stanu, da stan nije izdat. U slučaju da je brava zamenjena, da je stan izdat, da nestaju stvari iz kuće, morate odmah pokrenuti postupak kod suda i na taj način zaštititi svoja prava – tužbu za smetanje poseda, tužbu radi poništenja ugovora o zakupu, tužbu za utvrđenje i podelu bračne tekovine.

Činjenica je da vaš suprug to ne bi smeo da uradi ako je imovina stečena u braku i zajedničkim radom, pa prema tome pripada i vama, ali se u praksi to dešava.

VOĐENJE DNEVNIKA

Korisno bi bilo da pišete dnevnik i zabeležite kada, gde, šta vam se dešavalo i dešava, ko je počinio nasilje i koje su posledice, počevši od nasilja koje ste pretrpeli pa nadalje. Zabeležite imena i adrese svedoka koji mogu da potvrde vaše navode. Napišite i spisak sve imovine i svih stvari koje ste stekli u braku i detaljno ih opišite.

Svi ti podaci će vam biti potrebni prilikom ostvarivanja pravne zaštite.

Zapamtite:

Vi sami vršite roditeljsko pravo nad detetom dok sud ne donese odluku (čl. 77. st.2. Porodični zakon)

II

Državni organi i institucije

Kao žrtva nasilja vi imate pravo na različite vidove zaštite od strane različitih državnih organa i institucija (policija, tužilaštvo, sud, sudija za prekršaje do 1. 1. 2007. g, a od tad Prekršajni sud, centar za socijalni rad, pravna pomoć u opštini, narodna kancelarija i sl.)

Bilo kom od organa da se obraćate bilo bi dobro da se obratite pismenim putem i da jedan primerak tog pisanog obraćanja zadržite za sebe. Možete da se obratite:

- Policiji: pismeno – prijavom ili neposredno (usmeno) davanjem izjave službenom licu,
- Tužilaštvu: pismeno krivičnom prijavom, ili usmeno – na zapisnik,
- Sudu – krivičnom prijavom, privatnom tužbom ili tužbom,
- Sudiji za prekršaje do 1. 1. 2007, a od tad pa nadalje Prekršajnom sudu – zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka.

Usmeno se možete obratiti Narodnoj kancelariji i pravnoj pomoći u opštini gde živite.

POLICIJA

Ako ste žrtva nasilja, trebalo bi da odmah pozovete policiju opštine gde živite. Recite im: šta se desilo, koja vam opasnost pretili, ime izvršioca, adresu gde se nasilje dešavalo, čime je izvršeno, posledice – ukoliko ih ima. Policija će vam postavljati pitanja, a vi se trudite da precizno, konkretno odgovorite i nemojte ništa prećutati o informacijama o nasilju i nasilniku. Ako policija dođe u stan, pokažite im modrice ukoliko ih imate i insistirajte da to unesu u svoj zapisnik, s obzirom da će zapisnik biti dokaz u sudskom postupku.

Ako vam nije jasno šta vas policajci pitaju ili predlažu, tražite da vam objasne.

Nemojte prihvatiti provokaciju nasilnika, te se nemojte raspravljati i svađati sa njim ili mahinalno, iz straha, potvrđivati sve što on kaže.

Ukoliko se plašite nasilnika ili vam je to sigurnije, tražite da razgovarate sa policajcem nasamo.

Obavezno navedite da li nasilnik ima oružje i da li je ranije osuđivan. Ukoliko ima oružje, zahtevajte od policije da mu se oružje oduzme.

Ako vas je nasilnik izbacio iz stana tražite od policije da omogućite da uđete u stan ili da uzmete svoje lične stvari.

Ukoliko ste povređeni zamolite policajce da vas odvezu u dežurnu zdravstvenu ustanovu gde će vam sanirati povrde. Policiji možete dostaviti lekarsko uverenje o evidentiranim povredama (u fotokopiji) i raspitati se da li su i kada podneli krivičnu prijavu. Ukoliko oni to ne učine, možete i vi podneti krivičnu prijavu.

Policija može privesti i zadržati nasilnika, ali će ga oni ubrzo pustiti, s obzirom da policija nema pravo da određuje pritvor nasilniku. U roku od 48 sati od privođenja policija mora da pusti lice ili da ga sprovede istražnom sudiji.

Zapamtite:

Lekarsko uverenje – u originalu uvek čuvajte kod sebe, a nadležnim organima predajte fotokopiju.

JAVNO TUŽILAŠTVO

Javno tužilaštvo preuzima gonjenje izvršilaca društveno opasnih dela. Krivični zakonik propisuje koja su to društveno opasna dela (npr. nasilje u porodici, nedavanje izdržavanja, oduzimanje maloletnog lica, silovanje...)

Ukoliko ste žrtva nasilja u porodici – podnećete krivičnu prijavu policiji ili javnom tužiocu – opštine gde se delo dogodilo.

Tužilac će dokazivati da je vaš partner izvršio krivično delo, ali on ne zastupa vas niti je vaš punomoćnik. Tužilac zastupa interese države i preuzima mere radi sprečavanja vršenja društveno opasnih dela. Vi ćete se obraćati uvek tužiocu ako imate saznanja, nove dokaze ili vas interesuju druge pojedinosti u vezi sa krivičnim delom.

U pisarnici tužilaštva, saznaćete pod kojim se brojem vodi vaš predmet i kom tužiocu je dat na obradu. Sve dok se vaš predmet ne dâ na obradu sudiji vi ćete dokaze dostavljati tužiocu.

Ukoliko tužilac smatra da nema dokaza da je počinilac izvršio

krivično delo ili se delo koje ste prijavili ne goni po službenoj dužnosti, on će vas obavestiti o tome i dati vam rok u kom vi možete pokrenuti ili nastaviti krivični postupak (ukoliko postupak već teče).

ULOGA SUDA

Sud je državni organ koji se nalazi između najmanje dve strane u sporu, te u određenom postupku, ocenjujući činjenice, dokaze i sl. donosi odluku (presudu, rešenje i sl.).

Sudski postupci vode se u opštinskim, okružnim sudovima, apelacionim (koji u skoroj budućnosti treba da počnu sa radom) i u Vrhovnom sudu Srbije.

Građanski postupci u vezi sa: određivanjem mera zaštite od nasilja u porodici, razvoda braka, poveravanja dece, utvrđivanja bračne tekovine, vode se u opštinskom sudu u mestu gde tuženi ima prebivalište. U slučaju razvoda braka nadležan je sud mesta gde su bračni drugovi imali zadnje zajedničko prebivalište ili gde tuženi ima prebivalište, a u postupku za promenu odluke o visini izdržavanja, u mestu gde izdržavano lice ima prebivalište ili gde tuženi ima prebivalište.

Krivični postupci se vode pred opštinskim sudovima mesta gde je delo izvršeno.

U okružnim sudovima se vode krivični postupci za određena, teška krivična dela (silovanje, ubistvo, razbojništvo) i to okružni sud u mestu gde je delo izvršeno.

Okružni sud, a kada počne sa radom, apelacioni sud rešava po žalbi na odluke opštinskog suda.

Vrhovni sud Srbije rešava po žalbama na odluke Okružnih sudova.

Ukoliko podnesete privatnu tužbu ili optužni predlog sudu koji nije nadležan, taj sud će, po službenoj dužnosti, dostaviti vašu tužbu ili optužni predlog nadležnom sudu.

Žalbu na odluku opštinskog suda rešava okružni sud, a žalbu na odluku okružnog suda rešava Vrhovni sud Srbije koji rešava i po reviziji.

SUDIJA ZA PREKRŠAJE = PREKRŠAJNI SUDOVI

Napomena: od 1. 1. 2007. g. umesto Sudija za prekršaje uvode se Prekršajni sudovi – (Sl. glasnik RS br. 101. od 21. 11. 2005. g).

Prekršaj – Ko čini prekršaj?

Prekršaj čini svako ko skrivi protivpravnu radnju koja je propisima određena kao prekršaj.

Prekršajne radnje mogu biti raznovrsne i kao takve mogu biti sadržane u raznim propisima (zakonima, odlukama i dr. – na primer remećenje javnog reda i mira, zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima, zakonima koji regulišu prava potrošača, zakonima koji regulišu promet roba i usluga, odluka o držanju životinja ... i dr.).

Javni red i mir remeti onaj ko:

- svađom ili vikom remeti javni red i mir, ili svojim ponašanjem ugrožava bezbednost građana,

- ugrožava sigurnost drugog lica pretnjom da će napasti na život ili telo tog ili njemu bliskog lica
- ili vređanjem ili vršenjem nasilja nad drugim, izazivanjem tuče ili učestvovanjem u njoj, ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir.

Ako neko jednom od navedenih radnji remeti vaš mir i spokojstvo, vi možete protiv izvršioca podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka ili obavestiti policiju i insistirati da oni pokrenu postupak.

Navedena ponašanja su okarakterisana kao prekršaj s obzirom da svako ima pravo na ličnu i imovinsku sigurnost, mir, spokojstvo, privatni život i slobodu kretanja, očuvanje javnog morala i ljudskog dostojanstva.

Pokretanje prekršajnog postupka

Prekršajni postupak se pokreće podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.

Zahtev može podneti oštećeno lice, policija, javni tužilac, organ uprave i dr.

Zahtev možete podneti pismenim putem ili usmeno na zapisnik u sudu (čl-139 i 177 st. 3. odnosno čl. 119 Zakona o prekršajima).

Zahtev se podnosi sudiji za prekršaje na opštini gde se prekršaj dogodio.

U zahtevu morate: navesti tačan naziv i adresu lica koje podnosi zahtev – oštećeni, podatke o okrivljenom, šta se desilo, kada i kako, dostaviti ili predložiti dokaze, i na kraju napisati svoje ime, prezime, adresu i potpisati se.

Sankcije koje se mogu izreći izvršiocu prekršaja

Učiniocu prekršaja može se izreći: novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do 30 dana, odnosno 60 dana, rad u javnom interesu, a može se izreći: opomena ili zaštitna mera – npr. obavezno lečenje alkoholičara ili narkomana, zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja, oduzimanje predmeta i dr.

Za teže prekršaje javnog reda i mira može se izreći kazna zatvora u trajanju od 60 dana.

ORGAN STARATELJSTVA – CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

Centar za socijalni rad postoji u opštinama. U Beogradu postoji Gradski centar za socijalni rad sa odeljenjima po opštinama.

Centar za socijalni rad:

- postupa po zahtevu suda: da pruži pomoć u pribavljanju potrebnih dokaza, da iznese svoje mišljenje o opravdanosti tražene mere zaštite (čl. 286 Porodičnog zakona), o poveravanju dece jednom od roditelja i sl.
- u postupku razvoda braka, može imati medijatorsku ulogu
- može podneti: tužbu za zaštitu od nasilja u porodici (čl. 284 st. 2 PZ), tužbu za izdržavanje maloletnog deteta (čl. 278 st. 3. PZ), tužbu radi izmene odluke o čuvanju i vaspitanju deteta
- rešava po zahtevu za pomoć u saniranju poremećenih porodičnih odnosa i tad ima savetodavnu ulogu. Potrebno je da jedan ili oba bračna druga, koji ne žele da se razve-

du, podnesu zahtev centru za pomoć u rešavanju poremećenih porodičnih odnosa.

- vodi evidenciju i dokumentaciju o žrtavama nasilja i o nasilnicima protiv kojih je određena mera zaštite (sud je dužan da Centru dostavi presudu).
- donosi plan zaštite deteta u svim segmentima
- postupa po nalogima suda
- vrši preventivni i korektivni nadzor nad vršenjem roditeljskog prava (čl. 79, čl. 80 PZ). U obavljanju korektivnog nadzora, Centar ispravlja roditelje u vršenju roditeljskog prava, upućuje ih u porodično savetovalište ili ustanovu za medijaciju, te u vezi sa tim donosi odluke, ali takođe može pokrenuti i sudske postupke oduzimanja roditeljskog prava, i sl.)
- donosi odluke u vezi sa zasnivanjem starateljstva, hraniteljstva, usvojenja

Centar prvenstveno vodi računa o interesima dece.

Kada postoji nasilje u porodici, medijacija (posredovanje u sporu), kao i porodična ili partnerska terapija, nisu odgovarajući postupci. Ne morate da prihvatite ponudu za medijaciju. Kada date izjavu organu koji predlaže medijaciju, naglasite da ne prihvatate predlog zbog postojanja nasilja.

Zapamtite:

Postupke vodi i odluke donosi sud u vezi sa izdržavanjem dece, poveravanjem dece, vršenjem roditeljskog prava, uređenjem načina održavanja ličnih odnosa (viđanja) deteta sa roditeljem, oduzimanjem roditeljskog prava, zaštitnih mera u vezi sa nasiljem u porodici i dr.

Uloga Centra za socijalni rad u donošenju mere zaštite od nasilja

Ukoliko ste vi pokrenuli postupak u sudu, radi donošenja mera zaštite od nasilja u porodici, sud će od centra tražiti: da pribavi potrebne podatke u vezi sa nasiljem koje se dešava, i da da svoje mišljenje u vezi sa traženom zaštitnom merom (član 286 Porodičnog zakona). To podrazumeva da će Centar pozvati vas i lice koje je izvršilo nasilje, obavice razgovor, te preduzeti potrebne dijagnostičke, terenske i druge radnje. Recite sve kako se desilo (odgovorite na pitanja: ko je uradio, kada, gde, kako, čim, s kim, ko je video, navedite posledice i sl.). Ako se nasilje dešavalo i ranije obavezno im to recite. Ukoliko imate lekarska uverenja o evidenciji povreda, dajte im fotokopije. Ako je nasilnik kažnjavao (odlukama suda ili prekršajno) recite im sve što znate o tome. Bilo bi dobro da se pre razgovora, konsultujete sa svojim psihoterapeutom, ili drugim licem u koga imate poverenja.

Centar za socijalni rad ili drugi organ postupa po zahtevu suda i pruža pomoć u pribavljanju potrebnih dokaza, i iznosi svoje mišljenje o traženim pitanjima i o opravdanosti tražene mere zaštite.

Ako je centru poznato da je povređeno neko dečje pravo, centar je dužan da pokrene sudske postupke kako bi se zaštili interesi deteta (npr. tužbu za izdržavanje, tužbu za poveravanje maloletnog deteta, vršenje roditeljskog prava, tužbu za uređenje načina održavanja ličnih odnosa deteta sa roditeljem u vezi sa donošenjem zaštitnih mera od nasilja u porodici, oduzimanjem roditeljskog prava i sl.)

III

Porodično pravo

Porodično pravo je grana prava koja se bavi odnosima u braku, vanbračnoj zajednici, odnosima između roditelja i dece, izdržavanjem, imovinskim odnosima, nasiljem u porodici, roditeljskim pravom, utvrđivanjem očinstva i materinstva, ulogom organa starateljstva, usvajanjem, starateljstvom, hraniteljstvom i slično. Sva ova pitanja su regulisana odredbama Porodičnog zakona.

PORODIČNI ZAKON

ZAŠTITA OD NASILJA U PORODICI U PORODIČNOM ZAKONU

Porodični zakon, između ostalog, **propisuje mere zaštite od nasilja u porodici** čiji je cilj da spreče nasilnika da ponovi nasilničko ponašanje. Na taj način se štiti telesni integritet, duševno zdravlje i spokojstvo članova porodice (čl. 197–200 Porodičnog zakona).

Porodični zakon, takođe, propisuje i poseban postupak za zaštitu od nasilja u porodici (čl. 283–289 Porodičnog zakona) čiji je cilj da postupak bude brz i efikasan.

Ukoliko član porodice na bilo koji način ugrožava vaše telo, du-

ševno zdravlje ili vaše spokojstvo, on vrši nasilje nad vama (čl. 197 Porodičnog zakona) i vi možete tražiti zaštitu pred sudom u građanskoj parnici.

ŠTA SE PODRAZUMEVA POD NASILJEM U PORODICI?

Čl. 197 st. (1) i (2) Porodičnog zakona

Nasilje u porodici je namerno korišćenje fizičke, psihičke, emotivne, ili verbalne sile člana porodice, sve u cilju da se, zlostavljanjem, manifestuje moć i sprovede kontrola nad drugim članom porodice.

Ukoliko član porodice svojim ponašanjem ugrožava vaš telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo, čini nasilje u porodici.

To znači da ni jedan član porodice ne sme da:

- vam nanosi ili da pokuša nanošenje povreda po telu,
- ne sme da izaziva strah kod vas,
- da vam pretilo da će povrediti telo ili ubiti vas, člana vaše porodice ili nekog ko je vama blizak,
- ne sme da vas prisiljava ili navodi na seksualni odnos,
- ne sme da vam ograničava kretanje ili komuniciranje sa trećim licima,
- ne sme da vas vređa ili se prema vama bezobzirno ponaša.

Zaštita telesnog integriteta podrazumeva da je vaše telo samo vaše i da niko ne sme, protiv vaše volje, da vam nanosi ili da pokuša da vam nanosi fizički bol i povrede, da vas primorava i izvršava seksualne odnose ili da na drugi način ugrožava vaše telo (da vas dodiruje, štipa, nanosi povrede i sl.)

Zaštita duševnog zdravlja podrazumeva da niko ne sme da vas verbalno ponižava, vređa, pretil vam, iznosi neistine, izoluje vas od porodice, prijateljica, izbegava komunikaciju (da razgovara) sa vama i na drugi način narušava vaš duševni mir ili vas duševno povređuje.

Zaštita spokojsva podrazumeva da ni jedan član porodice ne sme da preduzima bilo koje radnje kojima bi bio ugrožen vaš osećaj sigurnosti, mira i spokojsva kao člana porodice, koji je inače uobičajen u vašem svakodnevom životu, npr. stavljanjem u izgled mogućnosti fizičkog, psihičkog maltretiranja („igra” se nožem, pištoljem i sl. pred vama, pušta preglasno muziku, razbija stvari po kući, seče/cepa vam odeću, prati vaše kretanje, komunikaciju, skriva vaše stvari i sl.).

Ukoliko član porodice na bilo koji način ugrožava vaše telo, duševno zdravlje ili vaše spokojsvo, on vrši nasilje nad vama (čl. 197 Porodičnog zakona) i vi možete tražiti zaštitu pred sudom u građanskoj parnici, podnošenjem tužbe opštinskom sudu.

KO SE SMATRA ČLANOM PORODICE?

Čl. 197 st. (3) Porodičnog zakona

Zakon tačno propisuje ko se smatra članom porodice *i samo ta nabrojana lica* mogu odgovarati za nasilje koje učine drugom članu porodice. Ukoliko vas zlostavlja lice koje se ne smatra članom porodice, vi ste zaštićeni, ali drugim zakonima (Krivičnim zakonikom, Zakonom o remećenju javnog reda i mira i sl.)

Po Porodičnom zakonu, član porodice može biti:

- suprug ili bivši suprug,
- deca, roditelji, krvni srodnici, lica koja su u tazbinskom

šrodstvu (svekar, svekrva, tast, tašta i sl.),

- lica koja žive ili su živelu u zajedničkom domaćinstvu,
- vanbračni partner – sadašnji i bivši, partner sa kojim ste bili ili ste još uvek u emotivnoj ili seksualnoj vezi,
- lice sa kojim nikada niste živelu u istom domaćinstvu ali imate zajedničko dete ili je dete na putu da bude rođeno.

Niko od ovih lica ne sme da vrši nasilje nad vama, a ako to učini vi imate pravo na zaštitu po odredbama Porodičnog zakona.

MERE ZAŠTITE

Čl. 198 Porodičnog zakona Srbije.

Ako član porodice vrši nasilje nad vama, vi možete podneti tužbu sudu i tražiti od suda da donese jednu ili više mera zaštite, na taj način što će sud doneti nalog:

- **za iseljenje** iz porodičnog stana ili kuće, bez obzira ko je vlasnik ili zakupac stana/kuće.
- **za useljenje** u porodični stan ili kuću, bez obzira ko je vlasnik ili zakupac stana/kuće (npr. ukoliko vas je muž izbacio ili iselio iz stana)
- **za zabranu približavanja** članu porodice koji je pretrpeo nasilje, na određenoj udaljenosti (kada vas nasilnik prati, i pretil vam, i sl. možete tražiti da mu se zabrani da vam se približava na određenoj udaljenosti, na primer od 500m, ali je sud taj koji procenjuje situaciju i donosi odluku.
- **za zabranu pristupa u prostor** oko mesta stanovanja ili mesta rada članu porodice (ako vam član porodice nasilnik lupa na vrata, prati vas, i sl.)

- **za zabranu daljeg uznemiravanja** člana porodice (kad vam govori ružne reči, zabranjuje komunikaciju sa rodbinom, prijateljicama, kad vam pretresa tašnu, skriva predmete, i sl.)

Vi možete tražiti da sud donese jednu ili više mera zaštite.

U tužbi možete navesti sve one mere za koje smatrate da će vas zaštititi od daljeg nasilja, i koje će vam obezbediti telesni integritet, duševno zdravlje i spokojstvo življenja.

Međutim, sud ne mora prihvatiti vaš predlog već može odrediti drugu meru zaštite, ako posle sprovedenog postupka, proceni da bi se njom mogla postići vaša zaštita.

TRAJANJE MERA ZAŠTITE

Čl. 198–200 Porodičnog zakona

Sud presudom određuje koliko dugo će mera zaštite trajati. Doneta mera zaštite može trajati **najduže godinu dana**, ali ako se nasilje nastavi, trajanje zaštitnih mera se može produžiti.

Vreme boravka nasilnika u pritvoru ili zatvoru se uračunava u vreme trajanja izrečene zaštitne mere.

Mere zaštite od nasilja u porodici mogu prestati pre isteka dosuđenog vremena trajanja, ako prestanu razlozi zbog kojih je mera bila određena.

Zapamtite:

Trajanje određenih mera zaštite sud može, na vaš zahtev, produžiti.

ŠTA PREDUZETI KAD SE NASILNIK NE PRIDRŽAVA IZREČENE MERE ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI?

Vi tad možete podneti **krivičnu prijavu** opštinskom javnom tužilaštvu. Kršenje mera zaštite je krivično delo i **Krivičnim zakonom (čl. 194 tač. 5.)** je propisano da će se onaj ko prekrši meru zaštite od nasilja u porodici koju mu je sud odredio, kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do 6 meseci.

Uz prijavu dostavite: fotokopiju sudske odluke i dokaze da se nasilnik ne pridržava izrečene mere.

POSTUPAK ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI

Članovi 284 do 288 Porodičnog zakona

KAKO DA POKRENEM POSTUPAK?

Čl. 284 Porodičnog zakona

Podnošenjem tužbe pokreće se postupak radi određivanja mera zaštite od nasilja u porodici ili produženja donetih mera zaštite od nasilja u porodici.

Tužbu podnosite sudu opštine na čijoj teritoriji ima prebivalište/boravište član porodice prema kojoj je nasilje izvršeno (žrtva nasilja) ili na čijoj teritoriji ima prebivalište nasilnik (možete izabrati) (čl. 283 Porodičnog zakona).

Uz tužbu, obavezno se predlažu i podnose dokazi: lekarska uverenja, imena i adresa svedoka, datumi kada je policija intervenisala, informacije o ranijoj osuđivanosti nasilnika i dr.

Sud nije vezan vašim zahtevom navedenim u tužbi, već može

doneti i drugu meru zaštite, a ne onu koju ste vi u tužbi predložili (čl. 287 tačka (1) i tačka (2) PZ)

Zapamtite:

Niko ne sme da vas zlostavlja.

Da biste se zaštitili od zlostavljanja bilo koje vrste, morate da pokrenete postupak.

Postupak možete pokrenuti:

- u građanskim sporovima - tužbom,
- u krivičnom postupku javnom tužilaštvu - prijavom ili usmenim putem
- “na zapisnik” ili opštinskom sudu - privatnom (krivična) tužbom
- u prekršajnom postupku - sudiji za prekršaje odnosno prekršajnom sudu: zahtevom pismenim putem ili usmenim putem “na zapisnik” u sudu.

Ako podnesete pogrešnom organu svoju tužbu ili prijavu, taj organ će vas obavestiti kom organu treba da se obratite, ili će je proslediti i dostaviti nadležnom organu.

Uvek se informišite kod organa kome ste tužbu ili prijavu podneli, pod kojim brojem se vodi, ko rešava i u kojoj fazi se nalazi vaš predmet.

Obavezno sve to zapišite, imajte kod sebe i koristite beleške kada kod nadležnog organa govorite o nasilju (policija, sud i sl). Ako nasilnik ponovi nasilje te informacije u novoj prijavi navedite.

Ako vas zlostavlja neko drugi, ko po zakonu nije član porodice, vi možete pokrenuti postupak radi zaštite, ali po odredbama nekog drugog zakona (krivičnog, prekršajnog i sl.)

KO POKREĆE POSTUPAK?

Čl. 284 Porodičnog zakona

Postupak može pokrenuti član porodice koji je žrtva nasilja, zakonski zastupnik žrtve, centar za socijalni rad (organ starateljstva) i javni tužilac, a može i sud, ako radeći na predmetu u vezi sa razvodom braka, sazna za nasilje u porodici.

DA LI JE POSTUPAK HITAN?

Čl. 285 Porodičnog zakona

Da. Prvo ročište mora biti zakazano i održano u roku od 8 dana od dana kada je tužba primljena u sudu.

Tokom postupka sud će izvesti predložene dokaze, ali može istraživati i činjenice i pribavljati dokaze koje nijedna strana nije predložila (čl. 205 Porodičnog zakona).

DA LI SUD MOŽE DONETI DRUGAČIJU MERU OD PREDLOŽENE?

Čl. 287 Porodičnog zakona

Sud nije vezan predlogom navedenim u tužbi za donošenje određene mere zaštite od nasilja u porodici.

Sud može doneti i neku drugu meru zaštite od nasilja u porodici, ako smatra da je takva mera svrsishodnija.

KAD JE JAVNOST ISKLJUČENA?

Čl. 206 Porodičnog zakona

Javnost je isključena u postupcima u kojima se rešavaju po-

rodični odnosi. To znači da suđenjima mogu prisustvovati pored stranaka u postupku, samo lica kojima sud to odobri (saradnici, veštaci i sl.). Podaci iz sudskih spisa predstavljaju službenu tajnu tako da svi koji su ih čuli i videli, ne smeju ih saopštavati, sem u sudskom postupku.

Morate znati:

- da sud može zatražiti od Centra za socijalni rad da pribavi dokaze i da dostavi svoje mišljenje o opravdanosti tražene zaštitne mere;
- da do donošenja odluke u Sudu mora da prođe određeno vreme u kom moraju da se izvrše određene radnje (saslušanje druge strane u postupku, saslušanje svedoka, izvođenje drugih dokaza) i vi morate biti strpljivi i uporni.

ODLUKA SUDA

Sud donosi presudu. Presuda se donosi u pismenom obliku i dostavlja se tužilji i tuženom. Protiv donete presude, nezadovoljna strana u postupku, može izjaviti žalbu. Druga strana može da podnese odgovor na žalbu.

Drugostepeni sud, mora u roku od 15 dana, od dana kada mu je žalba dostavljena, da donese odluku,

ŽALBA

Ako niste zadovoljni odlukom suda i podnesete žalbu, žalba mora biti rešena u roku od 15 dana od dana kada je primljena u drugostepeni sud.

Žalba ne zadržava izvršenje presude o određivanju ili produženju mere zaštite od nasilja u porodici (čl. 288 PZ.). To znači da

u presudi mora da je naznačeno da žalba ne zadržava izvršenje presude. Kada obe strane u postupku dobiju presudu, vi možete predložiti izvršnom sudu njeno izvršenje.

Informaciju da li je druga strana u postupku primila presudu, možete saznati uvodom u vaš predmet koji se nalazi u sudu.

Ako član porodice prekrši izrečenu meru zaštite, možete podneti krivičnu prijavu zbog krivičnog dela: nasilje u porodici iz čl. 194 st. (5) Krivičnog zakonika, koji propisuje da će se onaj ko prekrši mere zaštite od nasilja u porodici, koje mu je odredio sud, kazniti novčanom kaznom ili kaznom do 6 meseci.

DA LI ZAŠTITNU MERU MOŽE DONETI SUD PRILIKOM RAZVODA BRAKA?

Čl. 226 Porodičnog zakona

Da. Sud može presudom u bračnom sporu odrediti jednu ili više mera zaštite od nasilja u porodici. Zato prilikom razvoda braka, ako postoji nasilje, možete to istaći i tražiti da sud donese jednu ili više zaštitnih mera.

Zapamtite:

Vi u tužbi treba da navedete tačan naziv, jedne ili više, mera zaštite koje predlažete, i da naznačite vreme trajanja mere.

Sud odlučuje koje će zaštitne mere dosuditi, da li će to biti jedna ili više zaštitnih mera i koliko dugo će zaštitna mera trajati. Ukoliko niste zadovoljni odlukom suda, možete podneti žalbu.

KADA PRESTAJE MERA ZAŠTITE?

Čl. 200 Porodičnog zakona

Mera zaštite prestaje:

- kada istekne vreme koje je presudom dosuđeno,
- kada prestanu razlozi zbog kojih je mera određena.

U tom slučaju nasilnik

- pokreće postupak u kom će dokazivati da su prestali razlozi zbog kojih je mera zaštite doneta, a žrtva nasilja će dokazivati da nasilje i dalje traje, tj. da navodi tužioca nisu tačni.

DA LI SUD MOŽE PRODUŽITI DONETU MERU ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI?

Čl. 199 Porodičnog zakona

Donete mere sud odlukom može produžavati sve dok ne prestanu razlozi zbog kojih je ona doneta.

Sud može i doneti odluku da prestanu određene mere zaštite od nasilja u porodici ako su prestali razlozi zbog kojih je ona doneta.

U oba slučaja porebno je da se podnese tužba sudu, te da se dostave svi dokazi.

Ukoliko je, u vašem slučaju određena zaštitna mera, iskoristite trajanje zaštitnih mera, i za to vreme preduzmite pravne i druge radnje kojim ćete trajno rešiti problem nasilja u svom životu.

DA LI SE VODI EVIDENCIJA O NASILJU U PORODICI, NASILNICIMA I ŽRTVAMA NASILJA?

Čl. 289 Porodičnog zakona

Centar za socijalni rad vodi evidenciju o članovima porodice koji su žrtve nasilja, a isto tako i o nasilnim članovima porodice. Nadležan je Centar za socijalni rad na čijoj opštini živi nasilnik ali i Centar na čijoj opštini živi član porodice koji je žrtva nasilja. Sud je dužan da presudu u sporu za zaštitu od nasilja u porodici odmah dostavi organu starateljstva na čijoj teritoriji ima prebivalište lice koje je izvršilo nasilje a takođe i lice prema kome je nasilje izvršeno (žrtva nasilja).

PRAVO STANOVANJA (HABITATIO)

Čl. 194 Porodičnog zakona

Pravo stanovanja podrazumeva da dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo imaju pravo stanovanja na stanu čiji je vlasnik drugi roditelj pod uslovom:

- da dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo nemaju vlasništvo – pravo svojine na useljivom stanu.
- ako bi prihvatanje prava stanovanja predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog roditelja

„Očigledna nepravda” bi podrazumevala situacije u kojima roditelj koji vrši roditeljsko pravo ili dete imaju drugu nepokretnost gde mogu da žive, ili imaju sredstva i mogućnosti da takvu nepokretnost pribave, a da, s druge strane, roditelj vlasnik stana tu mogućnost nema, i sl. pa bi u takvoj situaciji donošenje presude bila očigledna nepravda za vlasnika stana.

Pravo stanovanja može trajati do punoletstva deteta.

Da bi ostvarili ovo pravo, potrebno je da podnesete tužbu sudu, da dostavite dokaze:

- da vi vršite roditeljsko pravo tj. da se maloletno dete nalazi kod vas ili je presudom suda dete vama povereno na čuvanje i vaspitanje,
- da vi ili dete niste vlasnik useljivog stana,
- da odluka suda ne bi predstavljala očiglednu nepravdu za drugog roditelja (s obzirom da drugi roditelj ima drugi stan, ima novca za zakup stana i sl.)

Zapamtite:

Pravo stanovanja traje samo do punoletstva deteta. Iskoristite to vreme za trajno rešavanje svoje i detetove egzistencije (pokrenite sudske postupke radi utvrđivanja imovine stečene u braku, vanbračnoj zajednici i sl., štedite novac i sl.).

RAZVOD BRAKA

Ako želite da se razvedete možete to učiniti podnošenjem:

- pismenog sporazuma o razvodu braka, ili
- tužbe za razvod braka.

Sporazum ili tužba za razvod braka podnosi se opštinskom sudu mesta gde je bilo zadnje zajedničko prebivalište bračnih drugova ili tamo gde tuženi ima prebivalište. Uz sporazum ili tužbu kao dokaz dostavite: izvod iz matične knjige venčanih (ne stari-

ji od 6 meseci) i matične knjige rođenih za decu, a ako tražite i izdržavanje, potvrdu firme o visini zarade koju ste primili u zadnjih godinu dana.

U sporazumu o razvodu braka stranke su predlagači, a u tužbi za razvod braka stranke su tužilja (ona koja podnosi tužbu) i tuženi.

SPORAZUMNI PREDLOG ZA RAZVOD BRAKA

Čl. 40 Porodičnog zakona

Sporazum o razvodu braka mora da je NAPISAN i POTPISAN od strane oba bračna druga i MORA DA SADRŽI:

- sporazum o razvodu braka;
- sporazum o vršenju roditeljskog prava
- kom će od roditelja dete biti povereno na čuvanje i vaspitanje,
- visinu izdržavanja koju će plaćati roditelj kome dete nije povereno na čuvanje i vaspitanje
- način viđanja roditelja kod kog se dete ne nalazi sa detetom, tj. način održavanja ličnih odnosa roditelja, kome nije povereno dete na čuvanje i vaspitanje, sa svojim detetom
- sporazum o deobi zajedničke imovine.

TUŽBA ZA RAZVOD BRAKA

Čl. 41 Porodičnog zakona

Bračni drug ima pravo na razvod braka, ako su bračni odnosi ozbiljno i trajno poremećeni ili ako se objektivno ne može ostvariti zajednica života.

Ozbiljno poremećeni bračni odnosi podrazumevaju potpuni prekid komunikacije između bračnih drugova.

Trajna poremećenost ukazuje da su odnosi bračnih drugova dugo poremećeni i da nema izgleda da se takvo stanje promeni na bolje.

Svrha braka se ne može ostvariti ako ne postoji sklad i harmonija u bračnim odnosima, uz obostrano poštovanje i razumevanje.

Sud ne ispituje krivicu supružnika.

U postupku za razvod braka odlučuje se o:

- poveravanju maloletne dece jednom od roditelja na negu, čuvanje i vaspitanje;
- visini doprinosa roditelja za izdržavanje maloletnog deteta;
- načinu viđanja roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo sa svojim detetom.

Roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo jeste roditelj kome u sudskom postupku nije povereno dete na negu, čuvanje i vaspitanje.

Ukoliko postoji nasilje, u postupku razvoda braka možete to istaći i tražiti da sud donese jednu ili više zaštitnih mera.

Sud može uputiti stranke na postupak posredovanja. Ako jedna od stranaka ne pristane da učestvuje u postupku posredovanja, nastaviće se postupak za razvod braka.

VIĐANJE DETETA SA DRUGIM RODITELJEM – NAČIN ODRŽAVANJA LIČNIH ODNOSA DECE SA RODITELJEM KOME NISU POVERENA NA ČUVANJE I VASPITANJE?

Čl. 61 Porodičnog zakona

Dete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.

Dete ima pravo da viđa i srodnike i druga lica sa kojima ga vezuje posebna bliskost, ako ovo pravo nije ograničeno sudskom odlukom (npr. kada se radi o nasilju ili rodoskrvnjenju).

Kada je dete napunilo 15 godina, može samo odlučiti o načinu viđanja roditelja sa kojim ne živi.

Postupak se pokreće podnošenjem tužbe. U postupku sud se može obratiti organu starateljstva ili drugom organu koji se bavi zaštitom interesa dece, radi dobijanja mišljenja. Tad će taj organ sprovesti postupak čiji je cilj da se zaštite interesi deteta.

HITNOST POSTUPKA

Čl. 204 Porodičnog zakon

Postupak je vrlo hitan ako se odnosi na dete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo.

Sud je dužan da prvo ročište zakaže u roku od 15 dana od dana prijema tužbe ili predloga, u sud. Sud će tad postupak sprovesti na najviše 2 ročišta.

U postupku u kom se rešavaju porodični odnosi tužba se ne dostavlja tuženom na odgovor.

DA LI JE ISKLJUČENA JAVNOST?

Čl. 206 Porodičnog zakona

U postupcima u kojima se rešava porodična problematika isključena je javnost.

Podaci iz spisa predstavljaju službenu tajnu i nju su dužni da čuvaju svi učesnici u postupku.

TROŠKOVI POSTUPKA

Čl. 297 Porodičnog zakona

O naknadi troškova postupka, koji se vodi u vezi sa porodičnim odnosima, odlučuje sud, po slobodnoj volji, vodeći računa o pravičnosti.

POSTUPAK POSREDOVANJA – MEDIJACIJA

Čl. 229 Porodičnog zakona

Postupak posredovanja obuhvata dve faze:

- postupak za pokušaj mirenja
- postupak za pokušaj sporazumnog okončanja spora čiji je cilj da se postigne sporazum o vršenju roditeljskog prava i sporazum o deobi zajedničke imovine.

Ko sprovodi posredovanje?

Posredovanje sprovodi sud. Sud strankama dostavlja: poziv za ročište i tužbu za razvod braka. U postupku će sudija preporučiti strankama da se podvrgnu psiho-socijalnom savetovanju

(bračnom ili porodičnom savetovalištu, nadležnom organu i sl), ali stranke ne moraju to da prihvate.

Na mirenje se pozivaju bračni drugovi ali njihovi punomoćnici ne mogu prisustvovati mirenju.

Kada postoji nasilje u porodici, medijacija (posredovanje u sporu), kao i porodična ili partnerska terapija nisu odgovarajući postupci.

KADA SE SPROVODI POSREDOVANJE, A KADA SE NE SPROVODI?

Čl. 230 Porodičnog zakona

Kada se razvod braka pokrene tužbom, sprovodi se posredovanje.

Posredovanje se neće sprovesti:

- ako jedna od stranaka ne pristane,
- ako jedan ili oba supružnika žive u inostranstvu,
- ako je boravište jednog od supružnika nepoznato i
- ako je jedan od supružnika nesposoban za rasuđivanje.

Ako bar jedna stranka ne prihvati predlog suda, smatraće se da posredovanje nije uspelo, i nastaviće se postupak za razvod braka.

MIRENJE

Čl. 233 Porodičnog zakona

Mirenje se sprovodi samo ako je podneta tužba za razvod braka.

Cilj mirenja je da se poremećeni odnosi supružnika razreše i da ne dođe do razvoda braka.

Ako se jedan ili oba supružnika ne odazovu pozivu za mirenje, smatra se da mirenje NIJE USPELO i nastavlja se postupak nagodbe.

Postupak mirenja traje 2 meseca od dana kada je dostavljena tužba sudu ili ustanovi kojoj je mirenje povereno.

**NAGODBA (SPORAZUM) –
POSTUPAK SPORAZUMNOG OKONČANJA SPORA**

Čl. 240 do 246 Porodičnog zakona

Nagodba se sprovodi u bračnom sporu koji je pokrenut tužbom za razvod braka, a mirenje nije uspelo. Nagodbu sprovodi sud ili ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja.

Cilj je da se postigne sporazum o vršenju roditeljskog prava i sporazum o deobi zajedničke imovine u slučaju kada je brak razveden.

Supružnici mogu da se delimično nagode u delu koji se odnosi na zajedničku imovinu ili samo na vršenje roditeljskog prava (poveravanje deteta, visina izdržavanja, viđanje deteta – održavanje ličnih odnosa deteta sa roditeljem).

Postignuti sporazum se unosi u izreku presude o razvodu braka.

Na nagodbu se pozivaju stranke i njihovi punomoćnici (advokati) čl. 242 PZ

Kada nagodba nije uspela?

Nagodba nije uspela ako se jedan ili oba bračna druga ne oda-

zovu na poziv za nagodbu, a uredno su pozvani. Tada se nastavlja postupak za razvod braka.

Obavezno se konsultujte sa advokatom/kinjom oko nagodbe (sporazuma).

Trajanje postupka radi nagodbe

Ako ustanova kojoj je povereno da izvrši nagodbu, organ starateljstva i dr. to ne uradi u roku od 3 meseca sud će u roku od 15 dana zakazati ročište za nagodbu.

Sud je dužan da nagodbu sprovede u roku od 2 meseca od dana kada je okončan postupak mirenja.

PRESUDA U BRAČNOM SPORU

Čl. 226 Porodičnog zakona

Presudom u bračnom sporu sud je dužan da odluči o:

- razvodu braka,
- poveravanju deteta jednom od roditelja, na čuvanje i vaspitanje,
- visini izdržavanja i
- načinu održavanja ličnih odnosa deteta sa roditeljem kome nije povereno na čuvanje i vaspitanje

Sud presudom:

- mora odlučiti o vršenju roditeljskog prava,
- može odlučiti o potpunom ili delimičnom lišavanju roditeljskog prava
- može odrediti jednu ili više mera zaštite od nasilja u porodici.

IZDRŽAVANJE

Čl. 151 Porodičnog zakona

Izdržavanje supružnika i vanbračnih partnera

Bračni partneri, bivši bračni partneri (ako u roku od godinu dana posle razvoda braka podnesu tužbu za izdržavanje i pod uslovom da su razlozi zbog kojih se traži izdržavanje postojali za vreme trajanja braka), vanbračni partneri, maloletna deca i punoletna deca do 26. g. ako su na redovnom školovanju, imaju pravo na izdržavanje, ali pod uslovima koji su propisani zakonom.

Prilikom određivanja izdržavanja, sud ima u vidu:

- **potrebe lica koje traži** izdržavanje (starost, zdravlje, obrazovanje, imovina, prihodi...)
- **moćnost lica koje daje** izdržavanje (sposobnost za rad, imovinsko stanje, obaveze izdržavanja drugog lica...)

Uslovi koji su potrebni da bi se dosudilo izdržavanje

Da bi vam se dosudilo izdržavanje potrebno je da su ispunjeni sledeći uslovi:

- da nemate dovoljno sredstava za izdržavanje;
- da ste nesposobni za rad;
- da ste nezaposleni;
- da je davalac izdržavanja u mogućnosti da daje izdržavanje (da ostvaruje zaradu, ima druge prihode od imovine i sl. odnosno da je situacija primaoca izdržavanja teža od životne i materijalne situacije davaoca izdržavanja).

Visina izdržavanja se određuje:

- prema potrebama lica koje traži izdržavanje i
- mogućnostima lica koje daje izdržavanje.

To znači da će visina izdržavanja biti veća za punoletno dete nego za maloletno, za bolesno dete u odnosu na zdravo dete ako su istih godina starosti i sl.

VISINA IZDRŽAVANJA

Čl. 162 Porodičnog zakona

Izdržavanje se dosuđuje u novcu: u fiksnom iznosu ili u procentu od redovnih mesečnih novčanih primanja. Ako se stranke sporazumeju, izdržavanje se može davati i na drugi način (npr. davanjem namirnica za ishranu, plaćanjem iznosa zakupnine stana i sl.).

Ako se visina izdržavanja određuje u procentu, onda ne može biti manja od 15% niti veća od 50% od redovnih mesečnih primanja lica koje daje izdržavanje, umanjenih za iznos poreza i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.

Minimalna suma izdržavanja predstavlja sumu koju kao naknadu za hranjenike odnosno za lica na porodičnom smeštaju periodično utvrđuje Ministarstvo nadležno za porodičnu zaštitu (čl. 160 tačka (4) Porodičnog zakona).

Prilikom utvrđivanja visine izdržavanja, potrebno je da sud utvrdi ukupan iznos sredstava koji je potreban za izdržavanje deteta i to imajući u vidu standard sredine u kojoj dete živi ali i standard njegovih roditelja.

Zapamtite:

Visina izdržavanja treba da omogući najmanje takav životni standard za dete kakav uživa roditelj koji daje izdržavanje.

Sud nije vezan vašim zahtevom navedenim u tužbi za izdržavanje već može odrediti drugi iznos izdržavanja (čl. 281 Porodičnog zakona).

VREMENSKO TRAJANJE IZDRŽAVANJA

Čl. 163 Porodičnog zakona

Izdržavanje traje određeno ili neodređeno vreme.

Izdržavanje supružnika posle prestanka braka ne može trajati duže od 5 godina. Ono se može produžiti ako naročito opravdani razlozi sprečavaju lice koje traži izdržavanje, da radi (starost, bolest i sl.)

PRESTANAK IZDRŽAVANJA

Čl. 167 Porodičnog zakona

Izdržavanje prestaje:

- kada istekne vreme trajanja izdržavanja
- smrću lica koje prima izdržavanje ili lica koje daje izdržavanje kada lice koje prima izdržavanje stekne dovoljno sredstava za svoje izdržavanje, s tim da se ovo ne odnosi na decu koja primaju izdržavanje
- ako lice koje daje izdržavanje izgubi mogućnost da daje izdržavanje (ostane bez posla, nema dodatnih prihoda, osi-

romaši i sl.) s tim da se ovo ne odnosi na decu koja primaju izdržavanje

- kada lice koje prima izdržavanje zasnuje bračnu ili vanbračnu zajednicu.

Supružnik kome je jednom prestalo pravo na izdržavanje, ne može ponovo ostvariti to pravo od istog supružnika.

Ukoliko postoje i dalje razlozi za izdržavanjem, lice koje prima izdržavanje može podneti tužbu sudu.

IZDRŽAVANJE DETETA

Čl. 154 Porodičnog zakona

Obaveza roditelja je da izdržavaju svoju decu.

Maloletna deca imaju pravo na izdržavanje dok ne napune 18 godina.

Dete koje je na redovnom školovanju ima pravo na izdržavanje do navršene 26 godine života (pod redovnim školovanjem se podrazumeva i vanredno školovanje ukoliko dete redovno daje ispite).

Ukoliko roditelji nisu živi ili nemaju sredstava da izdržavaju svoje dete, dete ima pravo na izdržavanje od srodnika po pravoj ushodnoj liniji (deda, baba, praded, prababa) ili ukoliko oni nisu živi, od drugih bliskih srodnika.

Pravo na izdržavanje je pravo deteta, a zakonski zastupnik deteta je samo lice preko koga maloletno dete ostvaruje to svoje pravo.

Postupak radi ostvarivanja izdržavanja se pokreće tužbom op-

štinskom sudu. Ukoliko je dete maloletno, tužbu podnosi zakonski zastupnik maloletnog deteta, tj. roditelj kome je maloletno dete presudom povereno na negu, čuvanje i vaspitanje ili kod kog se dete nalazi s obzirom da taj roditelj vrši roditeljsko pravo (čl. 77 PZ).

Ako je dete punoletno, i nalazi se na redovnom školovanju, ono podnosi tužbu radi ostvarivanja izdržavanja.

IZDRŽAVANJE MAJKE DETETA

Čl. 153 Porodičnog zakona

Majka deteta koja nema dovoljno sredstava za izdržavanje ima pravo na izdržavanje od oca deteta za vreme od tri meseca pre porođaja i godinu dana posle porođaja.

Međutim, neće se dosuditi izdržavanje ako bi zahtev za izdržavanje predstavljao očiglednu nepravdu za oca (ako otac nema sredstava, ako već doprinosi izdržavanju i sl.).

IZDRŽAVANJE PUNOLETNOG DETETA

Čl. 155 Porodičnog zakona

Pravo na izdržavanje ima punoletno dete koje je nesposobno za rad a nema sredstava za izdržavanje.

Punoletno dete ima pravo na izdržavanje do navršene 26. godina starosti, ako se nalazi na redovnom školovanju.

POSTUPAK U BRAČNIM SPOROVIMA

Svi postupci u vezi sa porodičnom problematikom smatraju se

vrlo važnim i moraju se rešavati po hitnom postupku.

Postupci se pokreću pismenom tužbom ili zahtevom koji se podnose opštinskom sudu gde tražilac izdržavanja ima prebivalište, ili gde ima prebivalište tuženo lice.

Uz tužbu dostavite dokaze: izvod iz matične knjige venčanih, izvod iz matične knjige rođenih za decu i podnesite ili predložite sve drugo što može potvrditi vaše tvrdnje ili opravdati vaš zahtev (imena svedoka, lekarska uverenja kao dokaz izvršenog nasilja).

STRANKE U POSTUPKU

Stranke u postupku su: tužilja (lice koje traži neko pravo), tuženi (lice od kog se traži neko pravo), sudija ili sudsko veće koje čine sudija i 2 porotnika.

U postupku se donosi presuda ili rešenje. Protiv njih nezadovoljna stranka ima pravo žalbe okružnom sudu.

Ako ste tužilja, svedok i veštak morate se odazivati na sve pozive suda. Da bi sud mogao da održi suđenje i eventualno donese odluku, potrebno je i da tuženi lično primi tužbu i da mu je lično saopšteno vreme održavanja suđenja.

Tuženi mora, u roku koji odredi sud, pismeno da odgovori na tužbu.

U postupku se saslušavaju stranke, izvode se podneti i pribavljeni dokazi, eventualno se saslušava veštak. Na osnovu svega toga sud donosi odluku.

Ukoliko ste nezadovoljni odlukom možete izjaviti žalbu.

IMOVINSKI ODNOSI SUPRUŽNIKA

Imovina u braku može biti posebna imovina svakog bračnog druga i zajednička imovina.

POSEBNA IMOVINA

Čl. 168 Porodičnog zakona

Posebnu imovinu predstavlja imovina:

- koju je bračni drug stekao pre sklapanja braka,
- koju je bračni drug stekao nasleđem ili poklonom u toku trajanja braka,
- ako između bračnih drugova nije postojala zajednica života i ako su živeli samostalno.
- stečena u toku trajanja braka ona koja nije stečena radom bračnih drugova

Imovina stečena na napred naveden način, predstavlja posebnu imovinu onoga ko je i stekao i njemu pripada.

Pokloni koje je dao jedan supružnik drugom, ukoliko su velike vrednosti, vraćaju se.

ZAJEDNIČKA IMOVINA

Čl. 171 Porodičnog zakona

Sva imovina koju su supružnici stekli radom u toku trajanja zajednice života, u braku ili zajednici predstavlja njihovu zajedničku imovinu.

Zajedničku imovinu čine sva prava i obaveze supružnika.

Rad supružnika obuhvata sve oblike rada:

- rad kojim se neposredno stvara novčana vrednost (zarada, penzija, nakanda za zanatske usluge i sl.), a takođe i
- rad kojim se na „posredan” način doprinosi sticanju imovine – rad u domaćinstvu, čuvanje i vaspitanje dece, staranje i održavanje imovine i svaki drugi rad i saradnja u upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine, te na taj način svojim nenovčanim uslugama omogućavanje drugom da se posveti svom radu koji stvara dohodak.

DEOBA ZAJEDNIČKE IMOVINE

Čl. 177–185 Porodičnog zakona

Deoba zajedničke imovine može se izvršiti za vreme trajanja braka ili posle prestanka braka.

Deoba se može izvršiti sporazumno (sporazumna deoba) ili sudskim putem (sudska deoba – ako supružnici ne mogu da se sporazumeju o deobi).

Prilikom utvrđivanja visine doprinosa u sticanju imovine uzimaju se u obzir: ostvareni prihodi, vođenje domaćinstva, staranje o deci, staranje o imovini, njenom očuvanju i uvećanju i dr.

Postupak sudske deobe se pokreće tužbom u opštinskom sudu gde se nepokretnost nalazi ili gde tuženi ima prebivalište. Tužbom se zahteva da su utvrdi koliki je udeo svakog bračnog druga u sticanju zajedničke imovine. Uz tužbu se dostavljaju dokazi (izvod iz matične knjige venčanih, vlasnički list, navode se svedoci koji će potvrditi činjenice, navode se preduzeća gde su stranke bile zaposlene, i sl.).

BRAČNI UGOVOR

Čl. 188 Porodičnog zakona

Supružnici ili budući supružnici mogu zaključiti bračni ugovor u kome će urediti svoje imovinske odnose na postojećoj ili budućoj imovini. Ugovor mora biti zaključen u pismenom obliku i mora biti overen od strane sudije.

Obavezno se konsultujte sa advokatom/kinjom oko bračnog ugovora.

Overen ugovor, ako se odnosi na nepokretnosti, može se upisati u javni registar prava na nepokretnosti (zemljišne knjige, katastar).

IMOVINSKI ODNOSI VANBRAČNIH PARTNERA

Čl. 191 Porodičnog zakona

Imovina koju su stekli vanbračni partneri radom, u toku trajanja vanbračne zajednice predstavlja njihovu zajedničku imovinu.

Vanbračna zajednica je izjednačena sa bračnom u pogledu zajedničke imovine samo ako se utvrdi:

- da je ta zajednica zasnovana u cilju zajedničkog sticanja,
- da je takvog sticanja stvarno i bilo,
- da su njihovi odnosi bili kao i bračni u pogledu prava i dužnosti propisani za bračne drugove.

To znači da u sudskom postupku treba dokazati da je postojala njihova saglasnost da zajedničkim radom i svojim doprinosom u novcu i drugim sredstvima zajednički stiču imovinu i da je, konkretno navedena, imovina i stečena.

IV

Izvršni postupak

U izvršnom postupku se prinudnim putem sprovede pravosnažne odluke suda ili rešenja organa starateljstva u slučaju kada dužnik ne želi dobrovoljno da izvrši obavezu.

Ukoliko vam bivši suprug ili otac deteta ne plaća dosuđeno izdržavanje, ili ako vam oduzme maloletno dete koje je vama povereno na negu i vaspitanje, možete pokrenuti postupak za izvršenje pravosnažne i izvršne odluke ili poravnanja.

PREDAJA I ODUZIMANJE DETETA

Čl. 224–226 Zakona o izvršenom postupku

Postupak se pokreće predlogom za izvršenje poravnanja ili odlukom suda kojom se naređuje predaja deteta roditelju kom je dete povereno. Predlog se podnosi opštinskom sudu na čijem području se dete nalazi.

Sud će doneti rešenje o izvršenju u kom će ostaviti izvršnom dužniku – licu kod kog se dete nalazi, da preda dete, uz napomenu da će mu se u protivnom izreći novčana kazna.

Ako se izvršenje nije moglo sprovesti u određenom roku, dužniku će se izreći novčana kazna.

Ako se ni tada dete ne preda roditelju kome je povereno, izvrše-

nje će se sprovesti oduzimanjem deteta od lica kod kog se dete nalazi i predajom deteta roditelju kome je povereno.

Oduzimanje i predaju deteta može obaviti samo sudija, u saradnji sa psihologom organa starateljstva, škole, porodičnog savetovišta.

Međutim, ako se utvrdi da je ugrožen život, zdravlje ili psihofizički razvoj deteta, sud će, bez prethodnog ostavljanja roka za predaju – izricanjem i izvršenjem novčane kazne, sprovesti izvršenje tako što će oduzeti dete i predati ga roditelju ili licu kome je dete izvršnom odlukom povereno na čuvanje i vaspitanje.

ŠTA DA PREDUZMEM AKO SE DETE PONOVO NAĐE KOD LICA OD KOGA JE ODUZETO?

U tom slučaju, ponovo ćete sudu podneti **predlog za nastavak postupka** izvršenja, i dostavićete ranije doneto rešenje. Sud će nastaviti izvršenje po istom rešenju o izvršenju ako se dete u roku od 60 dana od dana predaje deteta, ponovo zatekne kod lica od koga je oduzeto.

OTAC DETETA NE PLAĆA DOSUĐENO IZDRŽAVANJE

Vi možete podneti predlog za izvršenje opštinskom sudu i tražiti da se prinudno izvrši pravosnažna i izvršna presuda (videti: „kako da izvršim sudsku odluku ili poravnanje”).

Možete paralelno sa tim podneti krivičnu prijavu protiv oca deteta, za izvršenje krivičnog dela neplaćanje izdržavanja.

KAKO DA IZVRŠIM SUDSKU ODLUKU ILI PORAVNANJE?

Postupak se pokreće podnošenjem PREDLOGA ZA IZVRŠENJE uz koji se dostavlja pravosnažna odluka. Predlog se podnosi opštinskom sudu. U Beogradu je za izvršenje nadležan Četvrti opštinski sud.

Stranke u postupku su izvršni poverilac – lice koje potražuje i izvršni dužnik – lice koje duguje.

U predlogu morate navesti:

- ime i adresu izvršnog poverioca,
- ime, adresu, broj računa u banci, radno mesto i naziv preduzeća, izvršnog dužnika, i
- dostaviti kao dokaz – odluku ili poravnanje, sa klauzulom izvršnosti, u originalu ili overenoj kopiji.

Uz predlog morate navesti sredstvo izvršenja i predmet izvršenja.

ŠTA SU TO SREDSTVA IZVRŠENJA?

Sredstva izvršenja su radnje kojima se potraživanje prinudno ostvaruje.

Sredstva izvršenja radi naplate potraživanja mogu biti:

- prenos novčanog potraživanja sa dohotka dužnika na ruke ili račun poverioca,
- opis, procena, prodaja pokretnih stvari i namirenje poverilaca iz iznosa dobijenog prodajom (automobila, i sl.),
- procena i prodaja nepokretnosti i namirenje poverilaca iz iznosa dobijenog prodajom nepokretnosti (stan, vikend

kuća, koje moraju biti zemljišno knjižno vlasništvo dužnika),

- prenos sredstava koja se vode na računu dužnika kod banke (ukoliko ima privatno preduzeće i sl.).

ŠTA JE TO PREDMET IZVRŠENJA?

Predmet izvršenja čine stvari i prava na kojima se može sprovesti izvršenje radi namirenja potraživanja (pokretne stvari koje se mogu prodati, udeo u preduzeću, i sl.)

DA LI MORAM DA PLATIM TROŠKOVE IZVRŠENJA

Ako ste izvršni poverilac – lice koje je podnelo predlog za izvršenje, dužni ste da platite troškove izvršenja u iznosu i u roku koji je odredio sud. Ako to ne učinite izvršenje se neće sprovesti.

Izvršni dužnik je dužan da vam, ukoliko zahtevate, nadoknadi troškove izvršenja.

V

Sudija za prekršaje = prekršajni sudovi

Napomena: od 1. 1. 2007. g. umesto sudija za prekršaje uvode se Prekršajni sudovi – (Sl. glasnik RS br. 101. od 21. 11. 2005. g).

PREKRŠAJ

Ko čini prekršaj?

Prekršaj čini svako ko skrivi protivpravnu radnju koja je propisima određena kao prekršaj. Prekršajne radnje mogu biti raznovrsne i kao takve mogu biti sadržane u raznim propisima odnosno zakonima, (npr. remećenje javnog reda i mira, zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima, zakonima koji regulišu prava potrošača, zakonima koji regulišu promet roba i usluga, odluka o držanju životinja... i dr.).

Na primer: Remećenje javnog reda i mira čini svako ko:

- svađom ili vikom remeti javni red i mir, ili svojim ponašanjem ugrožava bezbednost građana,
- ugrožava sigurnost drugog lica pretnjom da će napasti na život ili telo tog ili njemu bliskog lica,

- vređanjem ili vršenjem nasilja nad drugim, izazivanjem tuče ili učestvovanjem u njoj, ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir.

Ako neko remeti vaš mir i spokojstvo vršeći neku od navedenih radnji, vi možete protiv izvršioca podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka ili obavestiti policiju i insistirati da oni pokrenu postupak.

Navedena ponašanja su okarakterisana kao prekršaj s obzirom da svako ima pravo na ličnu i imovinsku sigurnost, mir, spokojstvo, privatni život i slobodu kretanja, očuvanje javnog morala i ljudskog dostojanstva.

Pokretanje prekršajnog postupka

Prekršajni postupak se pokreće podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.

Zahtev može podneti oštećeno lice, policija, javni tužilac, organ uprave i dr.

Zahtev možete podneti pismenim putem ili usmeno na zapisnik u sudu (Čl. 139 i 177 st. 3. odnosno čl. 119 Zakona o prekršajima).

Zahtev se podnosi sudiji za prekršaje na opštini gde se prekršaj dogodio.

U zahtevu morate: navesti tačan naziv i adresu lica koje podnosi zahtev (oštećeni), podatke o okrivljenom, šta se desilo, kada i kako, dostaviti ili predložiti dokaze, i na kraju napisati svoje ime, prezime i adresu i potpisati se.

PREKRŠAJNI SUD

Postupak

Postupak se vodi pred sudijom za prekršaje. U postupku pored sudije učestvuje, okrivljeni – lice koje je izvršilo prekršaj, njegov branilac, oštećeno lice, svedoci i dr.

Na poziv suda, ako ste pozvani kao oštećeni, a podnosilac ste zahteva, ne morate se odazvati. Ali ako ste pozvani kao svedok morate se odazvati. Ukoliko ste sprečeni, obavestite sudećeg sudiju i dostavite dokaz kojim ćete opravdati nedolazak.

Ukoliko ste oštećeni možete biti saslušani kao svedok. Odmah po davanju iskaza možete istaći i imovinsko-pravni zahtev, koji može da se odnosi na naknadu štete i povraćaj stvari, s tim da morate precizno opredeliti svoj zahtev (naznačiti tačan iznos novca ili tačno opisati stvar) i dostaviti dokaze.

Učiniocu može biti izrečena jedna ili više zaštitnih mera, a može se zaštitna mera izreći uz izrečenu kaznu (zatvorsku ili novčanu) i opomenu. Samostalno se može izreći samo ako je to propisano zakonom (čl. 46 i 47 Zakona o prekršajima).

Kazne

Izvršiocu prekršaja sud može izreći: kaznu zatvora do 30 dana, izuzetno do 60 dana, novčanu kaznu, rad u javnom interesu ili kaznene poene za poništenje vozačke dozvole.

Ako kažnjeno lice ne plati novčanu kaznu, ista će mu se zameniti kaznom zatvora ili radom u javnom interesu.

Opomene i zaštitne mere

Sud izvršiocu može izreći i opomenu ili zaštitnu meru.

Opomena se izriče učiniocu kada sud, tokom postupka, zaključi da se može očekivati da učinilac prekršaja neće više vršiti prekršaje.

Cilj zaštitnih mera je da se otklone uslovi koji omogućavaju ili podstiču učinioca na izvršenje novog prekršaja.

Zaštitne mere sud može izreći samostalno, a može zajedno sa izrečenom novčanom kaznom ili kaznom zatvora.

Žalba

Ukoliko niste zadovoljni sudskom odlukom vi možete podneti žalbu samo ako se postupak vodio po vašem zahtevu.

Ali ako se postupak vodio po zahtevu nekog drugog: npr. policije, inspektora, javnog tužioca, onda taj organ ima pravo da podnese žalbu a ne vi.

Zapamtite:

U prekršajnom postupku, uz pismeni zahtev za pokretanje prekršaja ili usmeno prilikom saslušanja, možete zahtevati da se izvršiocu izrekne zaštitna mera.

Nemojte u ime izvršioca plaćati novčane kazne koje mu je sud izrekao, jer time nećete trajno rešiti svoj problem, s obzirom da izvršilac, a ne vi, mora da bude odgovoran za svoje ponašanje.

ZAŠTITNE MERE

Čl. 45 i 46 Zakona o prekršajima

Sud izriče zaštitne mere kada smatra da se na taj način mogu otkloniti uslovi koji omogućavaju ili podstiču učinioca da vrši prekršaj.

Zaštitne mere mogu biti: obavezno lečenje alkoholičara i narkomana, zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja, oduzimanje predmeta, zabrana upravljanja motornim vozilom i dr.

Sud može izreći jednu ili više zaštitnih mera zajedno sa izrečenom kaznom zatvora, novčanom kaznom ili opomenom, a kada je to propisano, zaštitna mera se može izreći i samostalno. (čl. 47 Zakona o prekršajima).

OBAVEZNO LEČENJE ALKOHOLIČARA I NARKOMANA

Čl. 46, st. 1. tač. 6 i čl. 53. Zakona o prekršajima

Zaštitna mera – obavezno lečenje alkoholičara i narkomana izriče se licu koje je učinilo prekršaj usled zavisnosti od stalne upotrebe alkohola ili droga i kod koga postoji opasnost da će zbog toga i dalje vršiti prekršaje.

Pre izricanja mere, vrši se veštačenje izvršioca prekršaja.

Mera se izvršava tj. lečenje se preduzima u odgovarajućoj specijalizovanoj ustanovi. ***Ukoliko učinilac prekršaja odbije lečenje mera će se izvršiti prinudnim putem.***

Ova zaštitna mera može trajati do godinu dana.

ZABRANA PRISTUPA OŠTEĆENOM, OBJEKTIMA ILI MESTU IZVRŠENJA PREKRŠAJA

Čl. 54 Zakona o prekršajima

Ova mera se izriče da bi se sprečio učinilac da ponovi prekršaj ili da nastavi da ugrožava oštećenog.

Da bi se ova mera izrekla potrebno je da se podnese pismeni predlog u zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka ili da oštećeni usmeno to zahteva prilikom saslušanja u sudu u prekršajnom postupku.

Pod objektima ili mestom izvršenja prekršaja podrazumeva se i stan, domaćinstvo ili drugo mesto i objekat u kome je izvršen prekršaj ili ugrožavanje oštećenog.

Mera može trajati do godinu dana, od dana pravosnažnosti presude, što znači da može biti određena i u kraćem trajanju.

O izrečenoj zabrani obaveštava se oštećeni ali i policija nadležna za izvršenje mere i Centar za socijalni rad ako se mera odnosi na zabranu pristupa deci ili bračnom drugu.

Ako kažnjeni prekrši izrečenu meru, pa pristupi objektu ili učini kontakt sa oštećenim licem u nedozvoljeno vreme ili na nedozvoljeni način, kazniće se novčanom kaznom do 15. 000 dinara ili kaznom zatvora do 30 dana.

Međutim, ***istom kaznom će se kazniti i oštećeno lice na čiji predlog je doneta mera koji svojim radnjama navede kažnjeno lice da prekrši zabranu pristupa.***

Od 1. 1. 2007. g. umesto sudija za prekršaje, predmete u vezi sa prekršajem rešavaće Prekršajni sudovi.

Postupak može pokrenuti: javni tužilac ili oštećeno lice podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Zahtev

se može podneti pismenim putem ili usmeno na zapisnik (čl. 119 Zakona o prekršajima).

Hitna i kratka obaveštenja mogu se dati sudu i putem telefona, faksa ili elektronskom poštom, a službenik u sudu koji to primi će sačiniti zabelešku i priložiti je spisu predmeta.

Zahtev se podnosi sudu opštine na čijoj se teritoriji prekršaj dogodio ili je pokušao.

Stranke u postupku su: sudija, javni tužilac, oštećeno lice, veštaci, svedoci i dr.

Oštećeni može biti svedok i saslušati se u postupku. Na poziv suda ukoliko ste pozvani kao podnosilac zahteva ne morate se odazvati. Ali ako ste pozvani kao svedok morate se odazvati. Ukoliko ste sprečeni obavestite sudećeg sudiju i dostavite dokaz kojim ćete opravdati nedolazak.

Ukoliko ste oštećeni i ako ste saslušani kao svedok, odmah po davanju iskaza možete istaći i imovinsko-pravni zahtev, koji može da se odnosi na naknadu štete i povraćaj stvari, s tim da morate precizno navesti svoj zahtev (naznačite tačan iznos novca ili tačno opišite stvar) i dostavite dokaze osnovanosti vašeg zahteva.

Žalba je dozvoljena i rešava je veće za prekršaje. Žalbu može podneti oštećeno lice ako se po njegovom zahtevu vodio postupak.

NAKNADA ŠTETE KAO RAZLOG OBUSTAVE POSTUPKA

Čl. 41 Zakona o prekršajima

Izvršilac prekršaja, za koji je propisana novčana kazna, može da se, pre pokretanja prekršajnog postupka, dogovori u vezi sa na-

knadom štete sa oštećenim licem. Tad će sud obustaviti postupak.

Ako ste vi oštećeno lice, ukoliko se odlučite za naknadu štete, obavestite o toj nagodbi sud tek onda kada vam naknada štete bude isplaćena. Treba da znate da plaćanje naknade štete ne znači garanciju da izvršilac prekršaja neće ponoviti prekršaj, ili izvršiti neki novi prekršaj.

ZASTARELOST

Prekršajni postupak se ne može pokrenuti ako protekne jedna godina od dana izvršenja prekršaja.

Prekršajno gonjenje zastareva u svakom slučaju kada proteknu 2 godine od dana kad je prekršaj učinjen što znači da se posle isteka dve godine učinilac prekršaja ne može goniti niti oglasiti krivim za taj prekršaj.

PREKRŠAJI PO ZAKONU O JAVNOM REDU I MIRU

Zakonom o javnom redu i miru utvrđuju se prekršaj i krivična dela kojima se ugrožavaju i remete javni red i mir.

Policija često podnosi prekršajne prijave protiv nasilnika, za remećenje javnog reda i mira. Ponekad se prijava podnosi protiv nasilnika ali i protiv žene – žrtve nasilja, navodno zbog toga što su se oboje svađali i vikali te na taj način remetili javni red i mir.

Međutim, dozivanje u pomoć na razne načine (vikom, lupom i sl.) nije isto što i vika prilikom svađe. ***Zato kada policija dođe, insistirajte da unesu u zapisnik ono što ste vi izjavili, da ste napadnuti, zlostavljani i da ste zvali u pomoć i da je to bila vaša zaštita od daljeg i težeg nasilja.***

PREKRŠAJNA PRIJAVA

Prekršajnu prijavu može podneti policija ali je može podneti i žrtva lično. Podnosi se sudu za prekršaje.

Ako je policija izlazila na mesto nasilja, informišite se u policiji koji inspektor radi na vašem predmetu i da li je podneo prekršajnu prijavu (kada i pod kojim brojem je podneta). Ukoliko nije podneta, ***insistirajte da se protiv nasilnika podnese prekršajna prijava*** (dostavite dokaze o izvršenom nasilju – lekarsko uverenje, imena svedoka i sl.).

Vodite računa da gonjenje izvršioca za izvršen prekršaj – remećenje javnog reda i mira zastareva za 2 godine od dana kada je prekršaj izvršen. Protekom tog vremena ne može se izvršilac prekršajno goniti. To znači da ceo postupak, uključujući i donošenje odluke po žalbi mora biti okončan za 2 godine, računajući od dana izvršenja prekršaja. Ako se u tom roku postupak ne okonča, obustaviće se postupak.

PREKRŠAJNI POSTUPAK

Prekršajni postupak se vodi pred prekršajnim sudijom. Stranke u postupku su: sudija, zapisničar, okrivljeni i oštećena. I okrivljeni i oštećena se moraju odazvati na pozive suda. Ukoliko ste sprečeni da dođete na suđenje, blagovremeno obavestite sudiju o tome. U protivnom će sudija licu koje je uredno pozvano, a ne odazove se suđenju, odrediti privođenje. Privođenje znači da će se na sledeće suđenje lice dovesti prinudno od strane policije.

KAZNE ZA PREKRŠAJE PO ZAKONU O JAVNOM REDU I MIRU

Kazne za lica koja remete javni red i mir mogu biti novčane i zatvorske do 60 dana zatvora.

Ako je remećenje javnog reda i mira izazvano svađom, vikom, kazna može biti novčana ili kazna zatvora do 20 dana.

Lice koje ugrožava sigurnost drugog pretnjom da će napasti na život i telo tog ili njemu bliskog lica može se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do 30 dana.

Lice koje vređanjem ili vršenjem nasilja nad drugim i sl. ugrožava spokojstvo građana i remeti javni red i mir može se kazniti novčano ili kaznom zatvora do 60 dana.

ZASTARELOST

Prekršajni postupak se ne može pokrenuti ako protekne jedna godina od dana izvršenja prekršaja.

Prekršajno gonjenje zastareva u svakom slučaju kada proteknu 2 godine od dana kad je prekršaj učinjen što znači da se posle isteka dve godine učinilac prekršaja ne može goniti niti oglasiti krivim za taj prekršaj.

VI

Krivično pravo

Krivično pravo počinje da se primenjuje od trenutka kada, radi zaštite od nasilja, pozovete policiju, ili se neposredno obratite sudu ili javnom tužiocu. Policija mora da izađe na lice mesta i upozori nasilnika, ako ne izađe pozovite stanicu i insistirajte. U nekim slučajevima po službenoj dužnosti policija podnosi krivičnu prijavu, a može i privesti i zadržati nasilnika. Ako policija ne podnese krivičnu prijavu, to možete i vi učiniti.

Kao žrtva krivičnog dela u sudskom postupku, ukoliko ste oštećena, možete ujedno imati i funkciju svedokinje. Ako pokrenete postupak protiv nasilnika i dostavite dokaze, nasilniku će se suditi i može biti osuđen. On će u postupku imati branioca, koji će vam, pored sudije i javnog tužioca, postavljati pitanja u vezi sa izvršenim delom. Pitanja mogu biti veoma neprijatna i zadirati u vaš lični život. Na pitanja morate odgovarati, ali ukoliko se ne sećate nekih detalja to i recite. Tokom vašeg saslušanja nemojte skrivati emocije.

KRIVIČNI ZAKONIK

Krivični zakonik propisuje koja ponašanja u društvu nisu dozvoljena te se s toga smatraju krivičnim delima (npr. nasilje u porodici, oduzimanje maloletnog deteta, nedavanje izdržavanja, silovanje...)

Za izvršioce krivičnih dela propisane su sankcije (uslovna osuda, novčana kazna, zatvor...). Da bi sud izrekao sankciju – kaznu izvršiocu nasilja, mora da se sprovede odgovarajući postupak.

NASILJE U PORODICI

Čl. 194 Krivičnog zakonika

Ako ste vi, ili je član vaše porodice žrtva nasilja ili je pokušano nasilje, ako vam je prećeno, ili ako vam je drskim i bezobzirnim ponašanjem ugroženo spokojstvo življenja, telesni integritet ili duševno stanje možete protiv izvršioca podneti krivičnu prijavu opštinskom javnom tužilaštvu u mestu gde je delo izvršeno.

Drsko ponašanje podrazumeva vređanje, ponižavanje, psihičko i ekonomsko zlostavljanje i sl.

Bezobzirno ponašanje podrazumeva ograničavanje slobode kretanja, druženja, posete roditelja i rodbine, vređanje, fizičko, seksualno i ekonomsko zlostavljanje i sl.

Bitno je da se takvim ponašanjem ugrožava vaše spokojstvo tj. vaš normalan, skladan i harmoničan život.

U krivičnoj prijavi ovakvo ponašanje učinioca treba da opišete i dokazima da dokažete. Dokazi mogu biti i izjave svedoka, članova porodice i drugih lica.

Zakonom zaprećena kazna za izvršioca ovog krivičnog dela je novčana kazna ili zatvor do jedne godine, a u težim slučajevima (kada je korišćeno oružje ili opasno oruđe, kada je delo za posledicu imalo smrt lica ili je učinjeno prema maloletnom licu), i zatvorske kazne su znatno strože.

Zato je potrebno da u krivičnoj prijavi navedete sredstvo kojim

su nanete povrede, da li je nasilju prisustvovalo maloletno dete i na koji način se posledice, kod deteta, manifestuju. Pri tom u odnosu na svaku vašu tvrdnju dostavite dokaze.

KO SE SMATRA ČLANOM PORODICE u Krivičnom zakoniku?

Krivični zakonik ne definiše, u potpunosti, koja se lica mogu smatrati članom porodice. U članu 112 tačka 28 Krivičnog zakona, propisano je da se članom porodice smatraju „i bivši supružnici i njihova deca kao i roditelji bivših supružnika”.

Može se moći smatrati, da se pod članovima porodice podrazumevaju i lica navedena u čl. 197. stav (3) Porodičnog zakona.

SILOVANJE

Čl. 178 Krivičnog zakonika

Krivično će odgovarati svako ko drugog silom ili pretnjom prinudi na seksualni odnos. Na postojanje dela je bez uticaja pol učinioca u odnosu na žrtvu, i postojanje braka između učinioca i žrtve. Izvršilac i žrtva mogu biti lica istog pola, a mogu biti i bračni drugovi. To znači da izvršilac dela može biti suprug žrtve.

Prilikom izvršenja ili pokušaja silovanja, žrtva može pružati tzv. „aktivan otpor” (pružati fizički otpor, zvati u pomoć, grebati ili šutirati nasilnika, čupati ga za kosu i sl.) ali može pružati i tzv. „pasivan otpor” (kada žrtva, zbog straha i zaštite sopstvenog života ili života bliskih lica, ne pruža otpor nasilniku).

Ukoliko ste žrtva silovanja ili pokušaja silovanja, odmah otiđite u policiju i prijavite izvršioca. U policiji će vas saslušati inspektor, (ne morate o događaju da govorite drugim službenicima policije) a zatim će vas odvesti kod ginekologa kako bi se zale-

čile ali i evidentirale povrede po telu i kako bi se pronašli dokazi. Nemojte se kupati pre pregleda, jer tada možete uništiti dokaze (biološke tragove – dlačice, sekret, delove kože i sl.) koji će se iskoristiti za veštačenje i DNK analizu i na taj način pronaći izvršilac. Silovanje se dokazuje i drugim sredstvima (pocepane čarape, modrice po telu, ogrebotine po nogama, tragovima na mestu izvršenja dela i sl.). Zato nemojte bacati pocepanu odeću jer i to može poslužiti kao dokaz.

Potrebno je da izjavu date konkretno i detaljno, počevši od toga kako nasilnik izgleda, kako je došlo do poznanstva sa nasilnikom, seksualnog odnosa ili pokušaja. Pri odlasku u policiju, a kasnije i u sudskom postupku, bilo bi dobro da sa vama pođe osoba u koju imate poverenja – koja će vam dati osećaj podrške i sigurnosti. Takođe bi bilo dobro da se konsultujete sa advokaticom ili licima koje rade u organizacijama koje se bave zaštitom zlostavljanih žena. Ovo radite zbog toga što će vam, u postupku, biti postavljena različita pitanja koja često nisu prijatna, a na koja biste morali odgovoriti.

Prijavite i ako vas kasnije nasilnik ili njegovi drugovi ili rođaci uznemiravaju, zovu, prete vam.

Postupak protiv nasilnika će pokrenuti policija, podnošenjem krivične prijave.

Zakonom zaprećena kazna za izvršioca ovog krivičnog dela je od 2 do 10 godina zatvora, a za teže oblike se može izreći do 15 godina zatvora.

Ako je silovanje izvršeno prema bračnom drugu, krivični postupak se pokreće podnošenjem predloga. Predlog se podnosi u roku od 3 meseca od dana kad je krivično delo učinjeno, okružnom javnom tužiocu.

Zapamtite:

- na sudu tražite da se sa suđenja isključi javnost,
- izjava mora da je istovetna bez obzira što ćete je davati više puta: u policiji, kod istražnog sudije, na suđenju (što će trajati više meseci),
- nemojte se stideti - ispričajte detaljno kako je bilo. To što ste imali poverenje u nasilnika i pošli sa njim ne daje mu za pravo da vas siluje,
- branilac okrivljenog će vam postavljati neugodna pitanja, ali vi odgovorite na njih. Ako se nečega ne sećate to i recite.
- ukoliko ste u mogućnosti, pre prijavljivanja i davanja iskaza, konsultujte se sa advokaticom ili licem koje radi u organizaciji koja se bavi zaštitom žena žrtava nasilja (spisak se nalazi na kraju knjige).
- nemojte se plašiti nasilnika – imate prava da tražite policijsku zaštitu,
- silovanje nije vaša sramota već sramota nasilnika.

OBLJUBA ZLOUPOTREBOM POLOŽAJA**Čl. 181 Krivičnog zakonika**

Lice koje, zloupotrebom svog položaja, navede na seksualni odnos ili sa njim izjednačen čin drugo lice koje je u odnosu kakve podređenosti ili zavisnosti (poslodavac, medicinsko osoblje, radnik institucije kojoj se obraćate) kazniće se zatvorom od 3 meseca do 3 godine.

Međutim, ako je žrtva maloletnik, a izvršilac je nastavnik, vaspitač, roditelj, usvojilac ili drugo lice kome je maloletnik poveren na čuvanje i vaspitanje, kazniće će zatvorom od 1 do 10 go-

dina. Izvršenje ovog krivičnog dela, sa još težim posledicama, povlači strože kazne.

NEDOZVOLJENE POLNE RADNJE

Čl. 182 Krivičnog zakonika

Lice koje izvrši drugu polnu radnju kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do 3 godine. Pod drugom polnom radnjom se podrazumeva svaka ona polna radnja koja nije obljuba ili sa njom izjednačen čin (na primer: diranje, milovanje po telu i intimnim delovima, svršavanjem po telu žrtve, primoravanjem žrtve da dodiruje polne organe nasilnika, i sl.).

Postupak se pokreće podnošenjem krivične prijave opštinskom javnom tužilaštvu.

POSREDOVANJE U VRŠENJU PROSTITUCIJE

Čl. 184 Krivičnog zakonika

Lice koje navodi drugog na prostituciju ili učestvuje u prodaji nekog lica drugome, radi vršenja prostitucije ili ko putem sredstava informisanja propagira ili reklamira prostituciju kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do 3 godine.

Ako je delo učinjeno prema maloletnom licu, i kazna je stroža – zatvor od 1 do 10 godina.

PRIKAZIVANJE PORNOGRAFSKOG MATERIJALA I ISKORIŠĆAVANJE DECE ZA PORNOGRAFIJU

Čl. 185 Krivičnog zakonika

Lice koje detetu prikaže ili na drugi način učini dostupnim slike,

audio – vizuelne i druge predmete pornografske sadržine, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do 6 meseci.

Onaj ko dete iskoristi za proizvodnju slika, audio – vizuelnih ili drugih predmeta pornografske sadržine ili za pornografsku predstavu, kazniće se zatvorom od 6 meseci do 5 godina.

RODOSKRVNjenje

Čl. 197 Krivičnog zakonika

U narodu je krivično delo rodoskrvnjenje poznato pod nazivom **incest**.

Ako punoletno lice izvrši obljubu ili sa njom izjednačen polni čin sa maloletnim srodnikom po krvi u pravoj liniji (znači ako su izvršioci otac, majka, deda, baba, praded, prababa...) ili sa maloletnim bratom ili sestrom kazniće se zatvorom do 3 godine.

Drugi vidovi seksualnog nasilja koji se dešavaju između rodbine kažnjivi su, po drugim članovima Krivičnog zakonika (obljuba zloupotrebom položaja i sl.).

NEDAVANJE IZDRŽAVANJA

Čl. 195 Krivičnog zakonika

Nedavanje izdržavanja ili davanje izdržavanja povremeno ili u manjem iznosu nego što je to utvrđeno presudom ili poravnanjem, predstavlja krivično delo. U tom slučaju vi možete protiv izvršioca podneti krivičnu prijavu opštinskom javnom tužilaštvu. Uz prijavu ćete podneti presudu ili poravnanje koje mora da sadrži klauzulu izvršnosti. Klauzulu izvršnosti dobićete u pisarnici suda koji je doneo presudu ili Centra za socijalni rad ukoliko se radilo o poravnanju. Davalac izdržavanja mora da plaća

izdržavanje na način i u iznosu kako je to utvrđeno presudom ili poravnanjem, a ne onoliko i onda kada on to hoće.

Međutim, **neće se kazniti učinilac** dela **ako iz opravdanih** razloga nije davao izdržavanje. U tom slučaju, **vi ćete u tužbi i postupku, dokazivati da ne postoje opravdani razlozi** i da je učinilac mogao da ostvari sredstva za izdržavanje (mogao je da nađe posao, ima imovinu od koje može da ostvaruje dobit, ima automobil, ima sredstava za sopstvene potrebe, ali nema za dete i sl.)

Za izvršioca ovog krivičnog dela je propisana novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do jedne godine.

Zapamtite:

Izdržavanje mora da vam se plaća u iznosu i na način kako je to presudom ili poravnanjem određeno.

U postupku treba isticati da učinilac može da obezbedi sredstva za izdržavanje, s obzirom na način kako živi i da može da se zaposli, da poseduje imovinu, i u tom smislu navoditi dokaze.

ODUZIMANJE MALOLETNOG LICA

Čl. 191 Krivičnog zakonika

Ako ste određeni za zakonskog zastupnika maloletnog deteta, a otac deteta, dete protivpravno zadrži, oduzme ili onemogućava izvršenje odluke kojom je dete vama povereno, čini krivično delo. Tada vi možete pokrenuti krivični postupak podnošenjem krivične prijave opštinskom javnom tužilaštvu.

Izvršiocu dela sud može izreći novčanu kaznu ili kaznu zatvora do 2 godine.

Protivpravno oduzimanje deteta podrazumeva da se dete oduzima ili zadržava od strane roditelja kome nije povereno na čuvanje i vaspitanje, ili da je zadržano, duže nego što je to određeno pravosnažnom presudom.

Međutim, izvršilac se može osloboditi od kazne ako dobrovoljno preda dete, ili omogući izvršenje odluke o poveravanju deteta.

Krivično delo je i kada zakonski zastupnik maloletnog deteta onemogućava izvršenje odluke kojom je određeno viđanje drugog roditelja ili srodnika sa detetom. Zakonski zastupnik deteta je roditelj kome je odlukom suda, povereno maloletno dete na negu i čuvanje. To bi u praksi značilo, da zakonski zastupnik mora predati dete drugom roditelju u vreme i na mestu kako je to određeno odlukom, a takođe i drugi roditelj mora vratiti dete na vreme, kako je to odlukom određeno. U slučaju da neko od njih ne poštuje odluku, čini krivično delo.

Za ovaj vid krivičnog dela učinilac dela može biti kažnjen novčano ili zatvorom do jedne godine.

ZLOSTAVLJANJE I MUČENJE

Čl. 137 Krivičnog zakonika

Ko zlostavlja drugog ili prema njemu postupa na način kojim se vređa ljudsko dostojanstvo kazniće se zatvorom do 1 godine.

Postupak se pokreće podnošenjem krivične prijave opštinskom javnom tužilaštvu.

OTMICA

Čl. 134 Krivičnog zakonika

Ko silom, pretnjom, obmanom ili na drugi način odvede ili zadrži neko lice u nameri da od njega ili drugog lica iznudi materijalnu ili imovinsku korist, ili da njega ili koga drugog prinudi da nešto učini, ne učini ili trpi, kazniće se zatvorom od 1 do 10 godina. Postupak se pokreće podnošenjem krivične prijave.

To znači da svako odvođenje ili zadržavanje vas, protiv vaše volje, može predstavljati ovo krivično delo.

POVREDA SLOBODE KRETANJA I NASTANJIVANJA

Čl. 133 Krivičnog zakonika

Ko protivpravno uskrati ili ograniči građaninu Srbije slobodu kretanja ili nastanjivanja na teritoriji SCG kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do 1 godine. Postupak se pokreće podnošenjem krivične prijave.

To znači da niko ne može da vam zabrani ili ograniči mesta u kojima ćete se kretati ili živeti.

UGROŽAVANJE SIGURNOSTI

Čl. 138 Krivičnog zakonika

Ko ugrozi sigurnost nekog lica pretnjom da će napasti na život ili telo tog lica ili njemu bliskog lica kazniće se zatvorom do 1 godine.

Postupak se pokreće podnošenjem privatne krivične tužbe.

KRIVIČNI POSTUPAK

Krivični postupak je zakonom regulisan postupak u kome se donose sudske odluke o:

- krivičnom delu,
- odgovornosti učinioca i
- kazni.

Krivični postupak se sastoji iz: pretkrivičnog postupka (podnošenje privatne tužbe, krivične prijave, postupak u policiji), prethodnog postupka (istražni postupak), podizanja optužnice ili optužnog predloga i glavnoog pretresa i donošenja presude.

U krivičnom postupku se nasilnik oglašava krivim i izriče mu se mera upozorenja (uslovna osuda ili sudska opomena) ili kazna, ili se donosi oslobađajuća presuda.

KO SU STRANKE U KRIVIČNOM POSTUPKU?

Ko se sve nalazi u sudnici

U krivičnom postupku koji je pokrenut krivičnom prijavom učestvuju:

- sudija pojedinac ili sudske veće,
- javni tužilac koji zastupa optužbu ili optužni predlog,
- okrivljeni – lice koje je izvršilo krivično delo,
- oštećeni – lice koje je oštećeno krivičnim delom,

- branilac je iz reda advokata i vrši odbranu okrivljenog,
- svedoci,
- sudski veštaci – lica koja daju stručno mišljenje o određenim radnjama, a radi utvrđivanja ili ocene neke važne činjenice,
- zapisničar,
- mogu učestvovati i sudijski pripravnik ili stručni saradnik,
- javnost – publika (ukoliko sa suđenja nije isključena javnost).

Ako se radi o silovanju ili drugom vidu seksualnog zlostavljanja, možete tražiti od sudije da se javnost sa suđenja isključi.

Isključenje javnosti podrazumeva da osim učesnika u postupku i stručnih lica, niko drugi ne može da prisustvuje suđenju ili određenim radnjama tokom suđenja. Lica koja prisustvuju suđenju, u tom slučaju, moraju čuvati kao službenu tajnu sve što su čuli i saznali na suđenju.

Ukoliko se krivični postupak vodi na osnovu privatne tužbe u postupku ne učestvuje javni tužilac.

Koja je moja uloga u postupku?

Vi u krivičnom postupku možete imati svojstvo:

- oštećene i svedoka – ako je postupak pokrenut na osnovu krivične prijave ili je tužilac odlučio da preduzme krivično gonjenje (ako se radi o krivičnom delu čiji se izvršilac goni po službenoj dužnosti), ili
- privatne tužilje: ako je postupak pokrenut tako što ste vi podneli privatnu krivičnu tužbu.

Da li moram imati advokaticu/advokata u krivičnom postupku?

Ukoliko imate advokata on će štiti i zastupati vaš interes i vi tada na suđenju morate biti samo prilikom vašeg saslušanja.

Ukoliko nemate advokata, a privatna ste tužilja, ili ste oštećena, morate se odazivati svakom pozivu suda i prisustvovati suđenju.

Zapamtite:

Izaberite advokaticu u koju imate poverenja, koja će vas, vašu situaciju i problem razumeti. Slušajte njene savete. Ukoliko vas nešto interesuje u vezi sa suđenjem, krivičnim delom ili vam nešto nije jasno slobodno je pitajte. Pre nego što odete na sud razjasnite sve nejasnoće, dileme i strahove. Nemojte se ustručavati. Na taj način ćete vi biti sigurniji, a advokatici će biti lakše prilikom rešavanja vašeg problema.

KAKO DA POKRENEM KRIVIČNI POSTUPAK?

Krivični postupak se pokreće podnošenjem:

- krivične prijave,
- predloga za krivično gonjenje ili
- privatne krivične tužbe.

KADA PODNOSIM KRIVIČNU PRIJAVU, A KADA PRIVATNU KRIVIČNU TUŽBU?

Krivični zakonik propisuje krivična dela za koja se podnosi privatna krivična tužba, a za koja predlog za krivično gonjenje.

Ukoliko to nije naglašeno podnosi se krivična prijava.

KRIVIČNA PRIJAVA

Podnošenjem krivične prijave obavješavaju se policija i tužilaštvo o izvršenom krivičnom delu koje se goni po službenoj dužnosti kao i o izvršiocu. Ona je povod i osnov za pokretanje krivičnog postuka.

Prijava se podnosi policiji ili javnom tužiocu (opštinskom ili okružnom). Ukoliko ste žrtva nasilja u porodici možete podneti krivičnu prijavu opštinskom javnom tužilaštvu opštine gde se krivično delo desilo. Možete je vi lično napisati, a možete otići u tužilaštvo ili policiju i dati usmenu izjavu. Oni će sačiniti zapisnik o sadržaju vaše izjave.

Krivičnu prijavu možete podneti za:

- krivična dela protiv polne slobode: silovanje (čl. 178), obljuba sa detetom (čl. 180), obljuba zloupotrebom položaja (čl. 181), nedozvoljene polne radnje (čl. 182), posredovanje u vršenju prostitucije (čl. 184),
- krivična dela protiv braka i porodice: oduzimanje maloletnog deteta (čl. 191), nasilje u porodici (čl. 194), nedavanje izdržavanja (čl. 195), kršenje porodičnih obaveza (čl. 196), rodoskrvnjenje (čl. 197).

Šta je bitno da navedem u krivičnoj prijavi?

U krivičnoj prijavi, privatnoj krivičnoj tužbi, predlogu za krivično gonjenje i zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka ćete navesti:

- ime i podatke o izvršiocu dela,
- šta je učinio,
- s kim je učinio – ako ima saizvršilaca,
- gde (konkretno mesto), kada (čas, dan, mesec i godina), kako i s čim je izvršio nasilje (pesnicom, nogama, oružjem ili opasnim oruđem – nožem, drvenom palicom i sl.),
- koje su posledice (modrice, ogrebotine, psihičko uzbuđenje, polomljene stvari, pocepana garderoba),
- dokaze (lekarsko uverenje, fotografije modrica, svedoke)
- da li je izvršilac već osuđivan,
- da li ima oružje,
- da li je policija obavestena i da li je dolazila,
- da li je delo izvršeno i prema maloletnom licu,
- da li je izvršilac prekršio donete mere zaštite od nasilja u porodici.

Odgovarajući na sva ova pitanja daćete tačan opis događaja – nasilja. Ukoliko vam nešto nije poznato ili niste sigurni, to ćete izostaviti.

Zapamtite:

Krivičnu prijavu možete podneti policiji ili opštinskom javnom tužilaštvu. U prijavi odgovorite na sledeća pitanja: ko je izvršio, gde, kada, kako, s čim, s kim, ko je oštećen, koje su posledice, dokaze, da li ima oružje, da li je osuđivan, da li je prema njemu izrečena zaštitna mera od nasilja u porodici.

Raspitajte se koji policijski inspektor radi vaš predmet i pod kojim brojem, te da li je i kada, i kom tužilaštvu, podneta krivična prijava i to zapišite.

PRIVATNA KRIVIČNA TUŽBA

Privatna krivična tužba se podnosi za krivična dela koja se gone po privatnoj tužbi ili ako dobijete od tužioca obaveštenje da možete podneti privatnu krivičnu tužbu. Takva su sledeća krivična dela: laka telesna povreda (čl. 122 stav. 1. KZ), iznošenje ličnih i porodičnih prilika, uvreda, kleveta, povreda tajnosti pisma, neovlašćeno prisluškivanje i snimanje, neovlašćeno fotografisanje itd.

Posle podnošenja privatne krivične tužbe dobićete poziv za suđenje, na kom se morate pojaviti. Ukoliko ste sprečeni obavestite sud i navedite razloge, a dostavite i dokaze.

Privatna krivična tužba podnosi se opštinskom sudu na opštini gde se krivično delo desilo.

PREDLOG ZA KRIVIČNO GONJENJE

Čl. 186 Krivičnog zakonika

Po predlogu za krivično gonjenje se gone izvršioци krivičnog dela silovanje iz člana 178 KZ i oblјuba nad nemoćnim licem člana 179 KZ ako je oštećen braćni drug izvršioца i za krivično delo nedozvolјene polne radnje iz člana 182 st. 2. ako je delo učinjeno prema braćnom drugu.

ROK U KOM SE MORA PODNETI PRIVATNA TUŽBA ILI PREDLOG OŠTEĆENOG LICA ZA KRIVIČNO GONJENJE

Za krivična delа za koja se goni po predlogu oštećenog ili po privatnoj tužbi predlog ili tužba se moraju podneti u roku od **tri meseca** od dana kad je podnosilac saznao za krivično delo ili učinioca.

MOGU LI MENE OPTUŽITI?

Ukoliko ste podneli krivičnu priјavu, a znali ste da krivično delo nije učinjeno ili ga nije učinio osumnjićeni, ili ste povukli krivičnu priјavu za delo koje se goni po službenoj dužnosti, **možete biti optuženi za lažno priјavlјivanje** (čl. 335 Krivičnog zakonika).

Može i nasilnik podneti krivičnu priјavu ili privatnu tužbu ako je i on zadobio povrede.

Zapamtite:

- Nemojte se plašiti pokretanja krivičnog postupka i ne odustajte kad pokrenete postupak.
- Nasilnik ne želi da bude osuđen i učiniće sve (plakaće, moliće vas da mu oprostite, obećavaće da će se popraviti, kupovaće vam poklone) samo da vi povučete prijavu ili tužbu.
- Praksa je pokazala da posle pokretanja krivičnog postupka fizičko nasilje najčešće prestaje.
- Posle povlačenja prijave ili krivične tužbe nasilnik, najčešće, nastavlja nasilje ali manipulativnije i prikrivenije.

JAVNO TUŽILAŠTVO

Javni tužilac goni izvršioce krivičnih dela tako što podnosi zahtev za sprovođenje istrage ili podnosi optužni predlog ako ima dovoljno dokaza za to, a može preduzimati i druge radnje radi vansudskog rešavanja.

Tužilaštvu se može podneti krivična prijava ili usmeno dati izjava na zapisnik.

Javni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivična dela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine. To su krivična dela: nasilje u porodici, laka telesna povreda, ugrožavanje sigurnosti, neplaćanje izdržavanja i to ako osumnjičeni prihvati jednu ili više obaveza:

- da otkloni štetu ili nadoknadi pričinjenu štetu,
- da plati određen iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove,

- da obavi određeni društveno-korisni ili humanitarni rad,
- da ispuni dospjele obaveze izdržavanja, s tim da obaveze mora ispuniti u roku od 6 meseci.

Ukoliko osumnjičeni izvrši obavezu tužilac će odbaciti krivičnu prijavu. Da bi to uradio tužilac će vas pozvati da se izjasnite da li ste saglasni da se primene navedene mere. Ako se ne slažete sa predlogom tužioca to jasno i kažite. Tada će se nastaviti krivični postupak. U slučaju da se saglasite, tužilac će osumnjičenom odrediti rok za izvršenje i ako se naloženo izvrši, tužilac će odbaciti krivičnu prijavu.

SUDSKI POZIV

Na svaki poziv suda se morate odazvati, a o sprečenosti morate blagovremeno obavestiti sud i opravdati izostanak.

U postupku možete biti oštećena, svedok ili privatna tužilja.

Oštećena ste u postupku koji je pokrenut krivičnom prijavom. Vi možete kao oštećena biti saslušani i kao svedok. Ukoliko tužilac ne dođe na suđenje, možete vi predlagati dokaze i zastupati svoj interes.

Ako je krivičnu prijavu ili zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podnela policija ili drugi državni organ, vi ne možete odustatati od krivičnog gonjenja.

SUDIJA ME JE PITAO DA LI SE PRIDRUŽUJEM KRIVIČNOM GONJENJU I DA LI ISTIČEM IMOVINSKO-PRAVNI ZAHTEV, JA NISAM RAZUMELA ŠTA TO ZNAČI

U toku krivičnog postupka, ako ste podneli krivičnu prijavu su-

dija će vas pitati da li se pridružujete krivičnom gonjenju i da li ističete imovinsko-pravni zahtev.

Ako kažete da se „PRIDRUŽUJETE KRIVIČNOM GONJENJU” znači da želite da se krivični postupak vodi, da se učinilac krivičnog dela kazni, a da ćete nastaviti krivično gonjenje u slučaju da javni tužilac odustane od gonjenja učinioca krivičnog dela (zato što smatra da iz izvedenih dokaza nema elemenata da je učinilac izvršio delo ili da se to delo ne goni po službenoj dužnosti).

U slučaju da se izjasnite da se pridružujete krivičnom gonjenju, to će se tretirati kao jedna od otežavajućih okolnosti za učinioca.

Kada kažete da ističete „IMOVINSKO-PRAVNI ZAHTEV” znači da potražujete naknadu štete koju ste pretrpeli izvršenjem krivičnog dela od strane učinioca. Visinu naknade štete možete istaći u krivičnom postupku ili ćete to potraživati naknadno, u parničnom postupku, podnošenjem tužbe radi naknade štete.

U presudi će sud odlučiti i o vašem imovinsko pravnom zahtevu.

DOKAZI

Za sve vaše tvrdnje morate imati dokaze. Dokazivanje podrazumeva izvođenje svih radnji koje se preduzimaju u cilju utvrđivanja istinitosti navoda.

Dokazna sredstva su stvari i lica koja sudu omogućavaju da dođe do saznanja i istine o događaju. Dokazi mogu biti lekarsko uverenje, izjave svedoka, predmeti (iscepana haljina, isčupan pramen kose i sl.)

Ko može biti svedok?

Svedok može biti svako lice kome je poznato šta se desilo. To

možu biti članovi porodice, roditelji, prijateljice, komšinica, službena lica, lekar, policajac i dr.

Da li svedok mora da bude očevidac događaja?

Svedok može biti svako kome je poznato šta se desilo. Svedok može biti očevidac događaja. Ali to može biti i lice koje vas je videlo uplakanu, uzbuđenu, ili prijateljica kojoj ste se žalili na nasilje i ispričali joj šta vam se desilo, a koja nije bila direktni očevidac.

Da li je lekarsko uverenje dovoljno kao dokaz?

Lekarsko uverenje, u kome su unete povrede ili vaše psihičko stanje, dovoljno je kao dokaz zlostavljanja. Ukoliko imate telesne povrede, od lekara zahtevajte da unese u uverenje o povređivanju i najmanje modrice, ogrebotine, povrede. Otiđite kod lekara odmah po nanošenju povreda, kako bi vam se zalečile ali i evidentirale. Otiđite kod lekara i posle nekoliko dana, s obzirom da su neke povrede vidljive tek posle nekoliko dana.

Fotografisanje povreda

Bilo bi dobro da fotografirate u boji povrede i na suđenju fotografije pokažete sudiji. One se ne smatraju dokazom u postupku, ali mogu učiniti ubedljivijim vaš iskaz.

Šta da radim kad izvršilac krivičnog dela priča neistinu?

Izvršilac krivičnog dela se može braniti neistinom. Pred sudom će pričati kako ste se vi okliznuli, kako vas nije tukao, zlostavljao i iznosiće mnogo neistina. U kući će vam pretiti kako je on moćan i kako vi nećete uspeti u postupku. Nemojte da vas to obeshrabri. To je samo njegov način odbrane. Istrajte u svojoj nameri da se sazna istina i da se nasilnik kazni.

Zapamtite:

Lekarsko uverenje, fotografija, svedoci, potvrdiće vaš iskaz o događaju, te ih zato pribavite i dostavite organu kod kog se vodi postupak. Lekarsko uverenje i fotografije umnožite i koristite ih u svim postupcima (krivičnom, građanskom).

TOK SUĐENJA

Posle ulaska u sudnicu sudija će utvrditi da li su sva pozvana lica primila pozive, da li su prisutna na suđenju, a zatim će svedocima reći da se udalje i ispred sudnice sačekaju da budu pozvani.

Na suđenju, desno od sudije sedi tužilac i punomoćnik/ica oštećene, levo sedi branilac okrivljenog, pravo od sudije u prvom redu sedi okrivljeni, a iza njega sede oštećeni, veštaci ukoliko su pozvani, javnost – publika (prijateljica oštećene i druga lica koja joj daju podršku, rođaci okrivljenog).

Prvo se saslušava okrivljeni, pa oštećeni, svedoci, veštaci te se izvode i drugi dokazi. Svakom od tih lica sudija, tužilac, punomoćnik oštećene ili lično oštećena, branilac i okrivljeni mogu postavljati pitanja. Pažljivo slušajte šta vas pitaju i kratko i konkretno odgovarajte. Ukoliko se plašite prisustva okrivljenog zato što vas preteći gleda, smeje se ili su vam njegovi prijatelji pretili (ispred sudnice, telefonom i sl.) slobodno recite sudiji. On će ga sigurno opomenuti i upozoriti. Posle datog iskaza možete pitati sudiju da li je vaše prisustvo i dalje potrebno na suđenju, pa ako nije, možete se udaljiti – otići.

TRAJANJE SUDSKOG POSTUPKA

Svaki sudski postupak traje određeno vreme. Ukoliko pokrenete sudski postupak bilo bi dobro da ga okončate do kraja. Nemojte se obeshrabiti dužinom trajanja postupka. U slučaju da ne možete da se snađete ili vam nije jasno šta se dešava, potražite pomoć stručnog lica, pravnice, advokatice i sl. Besplatnu pravnu pomoć možete dobiti u Centru za socijalni rad kada se radi o nasilju u porodici, porodičnoj problematici, socijalnoj pomoći ili u Autonomnom ženskom centru u Beogradu ili drugim nevladinim organizacijama, čiji spisak se nalazi na kraju ove knjige.

ŠTA TREBA DA KAŽEM NA SUĐENJU

Nastojte da se setite svih detalja i to recite. Nemojte izmišljati ili nešto pretpostavljati, recite samo ono u šta ste sigurni, a ako ne možete nečega da se setite to i recite. Ako ne razumete pitanje sudije, tražite da vam ga pojaśni.

Kada dobijete poziv za suđenje, bilo bi dobro da se, pre suđenja, konsultujete sa advokaticom.

Prilikom saslušanja, nemojte se uzdržavati da plačete ukoliko vam se plače.

Psihološka priprema za suđenje i podrška tokom procesa mogu biti od značaja, ne samo na ishod postupka, već i na vaše buduće psihološko stanje.

SUDSKI POZIVI

Vi se na svaki poziv suda morate odazvati i otići u tačno određeno vreme i na mesto kako je to navedeno u pozivu. Ukoliko

ste sprečeni, morate obavestiti o tome sud, navesti razloge nedolaska i ukoliko imate – dostaviti dokaze (lekarsko uverenje). U pozivu je naznačeno vaše svojstvo u postupku. Ukoliko ne znate zbog čega ste pozvani, recite to sudiji i zamolite da vas obavesti o razlogu pozivanja, recite da niste dobili tužbu ili drugi dokument.

Ako je potrebno, možete od sudije tražiti da vam dâ opravdanje zbog izostanka sa radnog mesta.

Ako se ne odazovete na sudski poziv, a u postupku ste svedok, oštećena, veštak, sudija vam može izreći novčanu kaznu, a može dati nalog da budete privedeni. Okrivljenog sud može privedi na suđenje.

Ukoliko ste pozvani kao svedok, iskaz morate dati. Vi možete uskratiti svedočenje, iz razloga koje će vam predložiti sudija. Dobro slušajte šta sudija pita i odgovarajte na njegova pitanja. Ukoliko se nečega ne sećate ili niste sigurni, slobodno to recite. Vi ste dužni da govorite istinu.

DAVANJE LAŽNOG ISKAZA

Čl. 335 Krivičnog zakonika

Svedok, veštak, prevodilac, tumač koji dâ lažni iskaz pred sudom u disciplinskom, upravnom ili prekršajnom postupku ili u drugom postupku kazniće se zatvorom do 3 godine.

Ako je lažni iskaz dat u krivičnom postupku izreći će se kazna zatvora od 3 meseca do 5 godina.

Ali ako lice, pre nego se donese odluka, dobrovoljno izjavi da je dalo lažni iskaz i tako opozove iskaz, može biti oslobođeno od kazne.

DA LI MI JE POTREBNA ADVOKATICA?

Uvek pre nego što preduzmete bilo koju pravnu radnju bilo bi dobro da se informišete i konsultujete sa pravno obrazovanim licem.

Ukoliko ste u mogućnosti bilo bi dobro da konsultujete advokaticu.

Ukoliko nemate tu mogućnost, raspitajte se ko sve daje besplatnu pravnu pomoć u vašem gradu ili u najbližem mestu, i potražite njihovu pomoć. **Pre nego što odete u sud raspitajte se o načinu odvijanja suđenja** (ko učestvuje, gde ko sedi, u kojoj fazi postupka ćete vi biti saslušani, kako se vrši suočavanje i sl.), a razmislite o načinu i sadržaju vašeg svedočenja, i sl.

KADA SE DONOSI PRESUDA?

Presuda ne mora da se izrekne posle jednog suđenja, već može da se održi više suđenja kako bi se izveli svi dokazi i utvrdila istina. Na suđenju će se izvoditi i dokazi koje je predložio: javni tužilac, oštećena, privatni tužilac i okrivljeni, s obzirom da na sudu važi pravilo da se „čuje i druga strana”. Nemojte da vas to obeshrabi, već izdržite.

Presuda može biti osuđujuća i oslobađajuća.

Oslobađajuća presuda se donosi kada nema dovoljno dokaza o krivici nasilnika ili iz drugih, zakonom propisanih, razloga.

Osuđujućom presudom se okrivljeni oglašava krivim i izriče mu se neka od sankcija.

KO IMA PRAVO NA ŽALBU?

Javni tužilac ima pravo na žalbu ukoliko je on optužbu zastupao. Oštećena u tom slučaju nema pravo da podnese žalbu, čak ni onda kada nije zadovoljna odlukom suda.

Privatna tužilja može podneti žalbu, ukoliko nije zadovoljna donetom presudom ili odgovor na žalbu ukoliko je okrivljeni podneo žalbu.

TROŠKOVI POSTUPKA

Troškovi punomoćnika oštećene padaju na teret oštećene u slučaju kada je optužnicu zastupao javni tužilac.

Kada je postupak vođen po privatnoj tužbi, i donese se osuđujuća presuda, troškove privatne tužilje snosi okrivljeni, ali ako se donese oslobađajuća presuda, privatna tužilja snosi troškove branioca okrivljenog.

KADA SE ODREĐUJE PRITVOR?

Zakonik o krivičnom postupku propisuje pod kojim uslovima se može odrediti pritvor.

Između ostalog, pritvor se može odrediti u cilju nesmetanog vođenja postupka:

- ako se izvršilac krivičnog dela krije,
- ako postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti ili sakriti dokaze, ili ako postoje osobite okolnosti da će ometati postupak uticanjem na svedoke, saučesnike, prikrivače i sl.,
- ako osobite okolnosti ukazuju da će ponoviti krivično delo

ili da će dovršiti započeto krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti,

- ako uredno pozvani okrivljeni očigledno izbegava da dođe na suđenje,
- ako je pritvor opravdan zbog načina izvršenja ili drugih posebno teških okolnosti krivičnog dela.

Ako pritvor nije određen izvršiocu krivičnog dela, a postoji neki od nabrojanih razloga u odnosu na izvršioca, možete obavestiti javnog tužioca uz dostavljanje dokaza i predložiti određivanje pritvora. Tužilac, a kasnije sudija, ne mora uvažiti ovaj vaš predlog.

Zapamtite:

Da bi se pritvor odredio moraju da postoje razlozi koji su propisani Zakonikom o krivičnom postupku.

Zato, nemojte očekivati da se svakom izvršiocu krivičnog dela odredi pritvor.

Nemojte se razočarati ako se učiniocu dela ne odredi pritvor. Određivanje pritvora ne utiče na vrstu i visinu kazne. Svako oglašavanje učinioca krivim od strane suda, utiče na izvršioca da prestane sa vršenjem fizičkog nasilja.

KOJE KRIVIČNE SANKCIJE SUD MOŽE IZREĆI OKRIVLJENOM U KRIVIČNOM POSTUPKU?

Sud izvršiocu krivičnog dela može izreći:

- kaznu,
- meru upozorenja,

- meru bezbednosti,
- vaspitnu meru.

KAZNA

Kazna može biti: kazna zatvora, novčana kazna, rad u javnom interesu, ili oduzimanje vozačke dozvole.

KADA SE IZRIČE KAZNA „RAD U JAVNOM INTERESU”?

Ova kazna se može izreći tako da rad u javnom interesu ne može biti kraći od mesec dana niti duži od šest meseci i može se izreći za krivična dela za koja je propisan zatvor do tri godine ili novčana kazna (npr. za krivična dela nasilje u porodici čl. 194 stav 1, 2 i 5; laka telesna povreda, čl. 122; oduzimanje maloletnog deteta, čl. 191 st. 1. i 2; nedavanje izdržavanja, čl. 195 Krivičnog zakonika. Rad u javnom interesu podrazumeva svaki društveno koristan rad *koji se ne vrši u cilju sticanja dobiti.*

ŠTA SE PODRAZUMEVA POD USLOVNOM OSUDOM?

Uslovna osuda i sudska opomena nisu kazne, već spadaju u MERE UPOZORENJA.

USLOVNOM OSUDOM sud učiniocu krivičnog dela **UTVRĐUJE** kaznu i istovremeno određuje **DA SE ONA NEĆE IZVRŠITI** ako osuđeni za vreme koje sud odredi (a koje ne može biti duže od pet godina) ne učini novo krivično delo.

Uslovnu osudu sud može izreći kada je učiniocu utvrđena kazna zatvora do 2 godine.

OD ČEGA ZAVISI DA LI ĆE SUD IZREĆI KAZNU ZATVORA ILI USLOVNU OSUDU?

Uslovna osuda je upozorenje uz pretnju izvršenja kazne zatvora.

Uslovnu osudu sud izriče učiniocima lakših krivičnih dela kad očekuje da će upozorenje uz pretnju kazne, uticati na učinioca da više ne vrši krivična dela.

Uz uslovnu osudu sud može okrivljenom izreći i zaštitni nadzor koji obuhvata jednu ili više obaveza.

Kaznu zatvora sud izriče izvršiocu težih krivičnih dela, za koja po zakonu ne može da se izrekne uslovna osuda.

Zapamtite:

Ukoliko sud izrekne nasilniku uslovnu osudu, a on ponovo prema vama vrši nasilje, podnesite ponovo krivičnu prijavu u kojoj ćete opisati novo nasilje. Dostavite dokaze, navedite da je već izrečena uslovna osuda. Sud tada može opozvati uslovnu osudu izrečenu nasilniku i izreći mu novu uslovnu osudu sa dužim vremenom, a može mu izreći i kaznu zatvora.

ŠTA JE ZAŠTITNI NADZOR?

Kad izrekne uslovnu osudu sud može odrediti da se učinilac stavi pod **zaštitni nadzor**, tako što će ga obavezati na jednu ili više sledećih obaveza:

- da se osposobi za određeno zanimanje,
- da ispunjava obavezu izdržavanja porodice, čuvanja, vas-

pitanja dece i drugih porodičnih obaveza,

- da se uzdrži od posećivanja određenih mesta, lokala ako to može biti podsticaj za ponovno vršenje krivičnih dela,
- blagovremeno obaveštavanje o promeni radnog mesta, mesta boravka,
- uzdržavanje od upotrebe droga, alkohola,
- lečenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi,
- posećivanje određenih savetovališta,
- otklanjanje štete koju je pričinio izvršenjem krivičnog dela.

Zaštitni nadzor predlaže javni tužilac u optužnici, optužnom predlogu ili privatni tužilac u privatnoj krivičnoj tužbi.

TRAJANJE ZAŠTITNOG NAZORA

Vreme trajanja zaštitnog nadzora sud određuje u okviru roka proveravanja utvrđenog u uslovnoj osudi.

Vi možete, ukoliko želite da se učiniocu krivičnog dela izrekne zaštitni nadzor, predložiti to u privatnoj krivičnoj tužbi ili krivičnoj prijavi koju budete podnosili.

OD ČEGA ZAVISI KOJU ĆE KAZNU ILI MERU UPOZORENJA SUD IZREĆI?

Sud će prilikom određivanja vrste i visine kazne učiniocu krivičnog dela imati u vidu zakonom propisanu visinu kazne, olakšavajuće i otežavajuće okolnosti:

- stepen krivice,

- pobude iz kojih je delo izvršeno,
- jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra,
- raniji život učinioca i njegove lične prilike,
- njegovo držanje posle učinjenog krivičnog dela,
- njegov odnos prema žrtvi.

MERE BEZBEDNOSTI

Da li se u okviru izrečene kazne može okrivljenom izreći mera lečenja od alkoholizma ili narkomanije?

Da, sud može doneti odluku kojom će okrivljenom izreći i neku od mera bezbednosti:

- obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi,
- obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi,
- obavezno lečenje alkoholičara,
- obavezno lečenje narkomana,
- druge mere propisane zakonom.

Napred navedene mere lečenja se određuju u sudskom postupku ako to u svom nalazu i mišljenju predloži sudski veštak, a posle izvršenog veštačenja okrivljenog.

Sud može izreći mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja, lečenja od alkoholizma ili narkomanije u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi tzv. „zatvorenog tipa” ili pak lečenje na slobodi.

Sud može okrivljenom izreći i meru bezbednosti oduzimanje

predmeta koji su upotrebljeni ili su namenjeni izvršenju krivičnog dela.

KADA SUD IZRIČE MERU BEZBEDNOSTI OBAVEZNOG LEČENJA?

Čl. 80–84 Krivičnog zakonika

Mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja sud izriče učiniocu kada je krivično delo izvršio u neuračunljivom stanju, ili u stanju bitno smanjene uračunljivosti, kao i učiniocima krivičnih dela koji su delo učinili usled zavisnosti od alkohola/upotrebe opojnih droga i kod kojih postoji mogućnost da će usled zavisnosti i dalje vršiti krivična dela.

Lečenje se može sprovesti na slobodi ili u nekoj od zdravstvenih ili specijalizovanih ustanova.

ŠTA URADITI KAD JE IZVRŠIOCU KRIVIČNOG DELA IZREČENA MERA BEZBEDNOSTI OBAVEZNOG LEČENJA OD ALKOHOLIZMA NA SLOBODI, ALI ON NE IDE NA LEČENJE?

Ako se učinilac krivičnog dela ne podvrgne lečenju na slobodi ili ga samovoljno napusti ili pored lečenja nastupi opasnost da ponovo učini krivično delo, sud mu može izreći lečenje u zdravstvenoj ustanovi tzv „zatvorenog tipa”.

Sud koji je izrekao meru bezbednosti proverava da li se ta mera izvršava, ali i vi možete **pismenim podneskom** obavestiti sud da učinilac ne postupa po sudskoj odluci i tražiti da se ta odluka opozove.

ZASTARELOST KRIVIČNOG GONJENJA

Zastarelost teče od dana kada je krivično delo izvršeno ili kada je nastupila posledica izvršenog dela. Međutim, tok zastarelosti se prekida za vreme za koje se po zakonu gonjenje ne može otpočeti ili nastaviti (uvek kad je učinilac nedostupan sudu ili policiji, u bekstvu je, krije se i sl.). Zastarelost se prekida i kada se preduzme bilo koja radnja radi otkrivanja krivičnog dela, učinioca ili gonjenja učinioca kao i kada učinilac u vreme dok teče rok zastarelosti izvrši isto ili teže krivično delo. Tada vreme zastarelosti počinje ponovo da teče.

Zastarelost za izvršena krivična dela za koja je po zakonu predviđena kazna zatvora do jedne godine, nastupa u roku od 2 godine od dana izvršenja dela. Krivična dela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora preko jedne godine zastarevaju za 3 godine od dana izvršenja.

Apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja učinioca nastaje kad protekne dvostruko vreme koje se po zakonu traži za zastarelost krivičnog gonjenja. Kad nastupi apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja učinioca, isti se više ne može goniti za konkretno krivično delo.

DA LI MOGU ISTOVREMENO PODNETI KRIVIČNU PRIJAVU ILI PRIVATNU KRIVIČNU TUŽBU I TUŽBU ZA ODREĐIVANJE MERE ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI?

Uz krivičnu prijavu i uz privatnu krivičnu tužbu možete podneti tužbu za određivanje mere zaštite od nasilja u porodici.

Ne zaboravite da dostavite dokaze koji će potvrditi vašu tvrdnju i učiniti vaš zahtev osnovanim.

Zapamtite:

Privatnu krivičnu tužbu možete podneti u roku od 3 meseca od dana izvršenja dela. Posle isteka tog roka vi ne možete podneti privatnu tužbu i na taj način pokrenuti krivični postupak protiv izvršioca, u odnosu na tu konkretnu radnju.

KAŽNJAVANJE DRUGIH VIDOVA NASILJA

LAKA TELESNA POVREDA

Čl. 122 Krivičnog zakonika

Ako vas učinilac telesno povredi (ogrebe, napravi vam modricu, čupa vas za kosu) ili zdravlje lako naruši (doživite stres, pogorša vaše psihičko zdravlje), naneo vam je laku telesnu povredu.

Bilo bi dobro da odmah odete kod lekara kako bi vam se ukazala pomoć i kako bi se evidentirale vaše povrede i vaše psihičko stanje. Od lekara uzmite uverenje o evidentiranim povredama. Fotografirate povrede, a zatim pozovite rodbinu ili prijateljicu da bi videli u kakvom se stanju vi nalazite. Nemojte skrivati šta vam se desilo. Govorite svojim roditeljima, prijateljicama i dr. o nasilju i izvršiocu. Nije sramota govoriti o nasilju koje trpite i nasilniku koji vrši nasilje.

Postupak pokrećete podnošenjem privatne krivične tužbe.

Rok za podnošenje privatne krivične tužbe iznosi tri meseca od dana izvršenja dela. Posle isteka tog roka ne možete podneti privatnu tužbu za to delo. U privatnoj tužbi dostavljate dokaze (lekarsko uverenje, fotografije povreda, imena svedoka ukoliko ih ima i druge dokaze). Činjenica je da se fotografije ne smatra-

ju dokazima, ali nije svejedno kada, učesnici u postupku vide fotografije na kojima su vidne vaše povrede, modrice, i sl.

Ukoliko je povređivanje naneto oružjem (nož, sečivo, pištolj), opasnim oruđem (drvene oblice, čekić, šutiranjem) ili drugim sredstvom podobnim da se telo teško povredi ili zdravlje teško naruši (gađanje vazom, pikslom, šerpom, tanjirom), krivični postupak se pokreće podnošenjem krivične prijave opštinskom javnom tužilaštvu.

Uz krivičnu prijavu dostavite i dokaze: lekarsko uverenje, fotografije, imena svedoka kojima je poznato da su vam nanete povrede i ko ih je naneo, informaciju da li ste pozvali policiju i sl.

POVREDA TAJNOSTI PISAMA I DRUGIH POŠILJKI

Čl. 142 Krivičnog zakonika

Kazniće se lice koje neovlašćeno otvori tuđe pismo, telegram ili kakvo drugo zatvoreno pismeno ili na drugi način povredi njihovu tajnost, ili ko zadrži, prikrije, uništi ili drugom preda tuđe pismo ili ko povredi tajnost elektronske pošte ili drugog sredstva za telekomunikaciju, ili ko saopšti drugom sadržinu koju je tom prilikom saznao. Postupak se pokreće podnošenjem krivične prijave.

To znači da niko ne sme da otvara ili zadržava vaša pisma, ili druga pismena, ne sme da učini uvid u vašu elektronsku poštu, a ne sme ni da saopštava sadržaj koji je saznat tom prilikom.

NEOVLAŠĆENO FOTOGRAFISANJE

Čl. 144 Krivičnog zakonika

Propisuje se da će se kazniti lice koje neovlašćeno načini foto-

grafski ili drugi snimak i time osetno zadire u lični život fotografisanog lica, ili ko takav snimak preda ili pokazuje trećem licu.

Postupak se pokreće podnošenjem privatne krivične tužbe.

ŠTA JOŠ TREBA DA ZNATE

Naknada štete

Svako ko nanese štetu drugome, dužan je i da je nadoknadi.

Bilo da vam je šteta naneta vršenjem krivičnog dela, nasilja ili na drugi način, vi imate pravo na naknadu štete od učinioca.

Postupak možete pokrenuti:

- podnošenjem tužbe sudu,
- isticanjem imovinsko-pravnog zahteva u toku krivičnog postupka,
- potraživanjem od osiguravajućeg društva ukoliko je izvršilac nasilja osiguran.

Uz tužbu obavezno dostavite dokaze o šteti koja vam je naneta (lekarska uverenja, zapisnik policije i sl.).

Vi možete potraživati materijalnu i nematerijalnu štetu.

Materijalna šteta podrazumeva naknadu u slučaju telesnog povredivanja, troškove lečenja od zadobijenih povreda, troškove u vezi sa lečenjem, zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad.

Nematerijalna šteta podrazumeva: pretrpljene fizičke bolove, pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode i prava ličnosti, straha i smrti bliskog lica.

Naknadu štete može tražiti oštećeni ali i članovi njegove porodice, ako je sa njima zajedno živeo ili ih je izdržavao. Naknada štete se dosuđuje u novcu, a može se dosuditi i u vidu mesečne rente. Postupak je dug i težak i bilo bi dobro da konsultujete ali i angažujete advokaticu ili drugo pravno obrazovano lice koje će vas zastupati u sudskom postupku.

Da li je alkoholizam kažnjiv po zakonu?

Nije. Međutim, ako se tokom krivičnog postupka putem veštačenja utvrdi da je izvršilac zavisnik od alkohola i da je u takvom stanju izvršio krivično delo sud mu može izreći meru bezbednosti obaveznog lečenja od alkoholizma.

Potrebno je pokrenuti krivični postupak, ukoliko je lice pod dejstvom alkohola izvršilo bilo koje krivično delo i u tom postupku predložiti da se u okviru izrečene kazne izrekne i mera bezbednosti obaveznog lečenja od alkoholizma.

Kako lečiti alkoholičara bez pokretanja krivičnog postupka?

U Beogradu se lečenjem alkoholičara bave Institut za mentalno zdravlje i Savetovalište za borbu protiv alkoholizma. Potrebno je uzeti **uput** od lekara opšte prakse, a zatim se javiti savetovalištu kako bi vam se zakazao termin dolaska. Ukoliko muž ne želi da se leči, savetovalištu može da se obrati i samo žena, kojoj će reći kako da motiviše muža da dođe na lečenje. Ukoliko niste iz Beograda, raspitajte se ko se bavi lečenjem alkoholičara u vašem mestu i konsultujte se sa njima.

Ono što žena treba da zna u vezi sa lečenjem alkoholičara

Cilj preduzimanja lečenja alkoholičara je zaštita i održavanje braka i porodice.

Supruga alkoholičara se posmatra kao jedan od razloga zbog kojih je suprug postao alkoholičar. Stoga je potrebno da vi uvek znate: da niste odgovorni za ponašanje svog supruga, da niste vi nasilni, te da razvod braka može biti jedan od načina izlaza iz kruga nasilja i problema koji su izazvani alkoholizmom u porodici.

Da li je narkomanija kažnjiva po zakonu?

Da. Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga je kažnjivo po zakonu i zaprećena je kazna zatvora u trajanju od 2 do 12 godina (čl. 245 Krivičnog zakonika).

Međutim, ako je krivično delo izvršeno organizovano kroz mrežu preprodavaca, zaprećena kazna je zatvor u trajanju od 5 do 15 godina.

Za neovlašćeno držanje droge kazniće se novačnom kaznom ili kaznom zatvora do 3 godine.

Ali, ako učinilac dela opojnu drogu drži radi sopstvene upotrebe može se osloboditi od kazne.

Omogućavanje uživanja droga bilo navođenjem, davanjem droge, stavljanjem na raspolaganje prostorije radi drogiranja, i sl. kazniće se zatvorom od 6 meseci do 5 godina, a ako je to učinjeno prema maloletnom licu kazniće se zatvorom od 2 do 10 godina (čl. 247 Krivičnog zakonika).

Ako je lice pod dejstvom narkotika izvršilo krivično delo, sud mu, u okviru izrečene kazne, a posle izvršenog veštačenja, može izreći meru bezbednosti obaveznog lečenja od narkotika.

VII

Podrška, konsultacije i informacije

Izlaženje iz situacije nasilja i prolaženje kroz procedure institucija (centar za socijalni rad, policija, tužilaštvo, sud) nisu laki i brzi procesi. Žene koje su živele u nasilnim situacijama, nastojeći da ih godinama unazad savladaju, često imaju smanjene resurse (emotivne, radne, ekonomske), ali i smanjeno samopouzdanje i samopoštovanje. Produžena izloženost traumatskim događajima (zastašivanje, pretnje, manipulacije, različiti oblici nasilja i sl.) izaziva brojne reakcije – fizičke, psihološke, socijalne, promene u ponašanju. Najčešće su traumatske reakcije opisane kao posttraumatski stresni poremećaj.

Posttraumatski stresni poremećaj (PSTP) se odlikuje izrazitom raznolikošću simptoma. Među tipične simptome spadaju epizode ponovnog preživljavanja traumatskog događaja, teškoće vezane za spavanje, košmarni snovi ili noćne more. Mogu se javiti „emocionalna utrnulost“, povlačenje i zatvaranje u sebe, nereagovanje na okolne događaje, izbegavanje mesta, ljudi i okolnosti koje podsećaju na traumatski događaj. Mogu se javljati (ređe) akutni napadi straha, panike ili agitacije. Karakte-

ristično je prisustvo neurovegetativne razdražljivosti – trzanje na mali povod, povišena budnost, razdražljivost, nesanica. Anksioznost i depresija su česte i udružene sa drugim sptomima. Psihosomatski poremećaji i smetnje različitog tipa su česti. Ekscesivno konzumiranje alkohola, droga ili medikamenata može dalje da komplikuje stanje, a mogu se javiti i suicidalne ideje.

Da bi osoba koja je započela proces izlaska iz nasilja prošla kroz sudske procese sa manje psiholoških posledica i da bi se brže i bolje organizovala u novim okolnostima, preporučljivo je da ima sistematsku, organizovanu podršku stručnjakinja za ovu problematiku, koja uključuje redovne konsultacije i informisanje.

Osim individualnih konsultacija, pokazalo se da su grupe podrške i grupe samopomoći koristan oblik pomoći ženama koje se nalaze u krizi. Rad ovih grupa temelji se na uverenju da žena nije samo žrtva, već da ima sposobnost da pomogne sama sebi, kao i drugim ženama, da odlučuje o svojoj budućnosti i zahteva da njena prava budu poštovana. Učestvovanje u grupama podrazumeva razvijanje aktivnog pristupa prema problemu, sticanje uvida i znanja, učenje novih veština i jačanje kapaciteta za preduzimanje različitih mera i postupaka. Naglasak je na međusobnoj podršci žena koje su imale slično životno iskustvo, na promeni neefikasnih načina suočavanja sa problemom i sticanju novih uvida, znanja i veština koji mogu pomoći u suočavanju sa problemom.

Većina ženskih nevladinih organizacija specijalizovanih za rad sa ženama koje imaju (su imale) iskustvo nasilja, organizuje različite forme pružanja podrške, konsultacija i davanja informacija, najčešće telefonom ili kroz direktne, individualne kontakte. Spisak svih ženskih nevladinih organizacija koje se bave nasi-

ljem u porodici nalazi se u prilogu ove publikacije. Možete pozvati organizacije u svom gradu, ili bilo koje druge, i proveriti koje vrste usluga pružaju.

Autonomni ženski centar pruža individualne telefonske i direktne konsultacije – informisanje i podršku ženama, kao i pravno savetovanje. Takođe, u Autonomnom ženskom centru se organizuju grupe samopomoći za žene koje su preživele nasilje u porodici i seksualno nasilje (kao i grupe samopomoći ženama koje su imale tumor dojke, ginekološke probleme, probleme u menopauzi...).

FEMINIZAM

Feminizam je društvena teorija i praksa čiji je cilj prestanak ekonomske, društvene, političke i svake druge diskriminacije žena. Feminizam je takođe i društveni pokret koji teži oslobađanju žena od podređenog položaja, kao i izjednačavanju u pravima sa muškarcima.

Feministkinje su žene koje se bore kroz svoj privatni život i/ili javne aktivnosti, pojedinačno ili udruženo, za emancipaciju žena, za društvo u kom će žene imati ista prava i pogodnosti kao i muškarci (u svim domenima naših života – domaćinstvu, obrazovanju, radnom mestu, politici, itd.). Da bi postigle svoj cilj, feministkinje se predano bave edukacijom žena, njihovim osnaživanjem, čine vidljivim razlike u pravima muškaraca i žena, utiču na donošenje novih zakona koji se tiču žena, a pružaju i druge vidove podrške u okviru svojih delatnosti i mogućnosti.

Upravo je feministički pokret bio taj koji je učinio nasilje nad ženama društveno vidljivim, neprestano ukazujući na uzroke postojanja tog nasilja. Feministkinje polaze od toga da muškar-

ci i žene u patrijarhalnom društvenom sistemu imaju nejednake pozicije moći, te da muškarci koriste nasilje u cilju zadržavanja kontrole i moći nad ženama. Upravo su feministkinje te koje su pokrenule otvaranje prvih organizacija i skloništa za podršku ženama koje su žrtve nasilja, te lobirale za donošenje zakona kojim se nasilničko ponašanje nad ženama sankcioniše. Feministkinje neprestano ističu povezanost nasilja sa patrijarhalnim razmišljanjem i muškom dominacijom.

Jedan od osnovnih principa feminističkih grupa je da **žene podržavaju žene**, te da međusobnom podrškom i solidarnošću osnažujemo jedna drugu i zajednički menjamo patrijarhalno društvo.

Pitanje za Vas

Pogledajte TV dnevnik kod nas ili bilo gde u svetu i videćete mnogo više muškaraca nego žena na svetskim sastancima i odlučujućim mestima (vlada i parlament). U svetu ima više žena nego muškaraca. Žene su obrazovane, a ipak rade manje društveno priznate i plaćene poslove (žene su profesorke, ali ne i rektorke i dekanke, one su lekarke ali ne i direktorke bolnica, one su radnice ali ne i direktorke firmi, one su voditeljke ali ne i urednice TV programa). Koliko žena su direktorke velikih javnih preduzeća? Koliko ima žena ministarki, predsednica i podpredsednica vlade, predsednica države?

Da li su navedene konstatacije tačne ili ne? Mislite li Vi drugačije? Ako mislite da je navedeno tačno, da li i Vi razmišljate feministički?

SPISAK KORISNIH ADRESA I TELEFONA

Policija

Hitni pozivi	92
OUP Čukarica Lješka 17	3052-340, 355-61-25
OUP Lazarevac Branka Radičevića 3	8122-123, 8123 269
OUP Mladenovac Vojvode Putnika 2	823-1013, 2822-001
OUP Novi Beograd Bulevar Mihajla Pupina 165	3181-701, 213-8160
OUP Obrenovac Vuka Karadžića 4	8723-952, 8721-122
OUP Palilula Mije Kovačevića 15	2750-155 , 2751 630
OUP Rakovica Miška Kranjca 2	2340-079, 356-4231
OUP Savski venac Savska 35	641-657, 3617-027
OUP Stari grad Majke Jevrosime 33	323-9732, 333-9732
OUP Voždovac Stevana Prvovenčanog 1	2453-656, 245-3684
OUP Vračar Radoslava Grujića 14	344-18-69
OUP Zemun Omladinski trg 2	3160-564, 611-736
OUP Zvezdara Milana Rakića 50a	2413-822
POLICIJSKA STANICA Barajevo Miodraga Vukovića 14	2816-008
POLICIJSKA STANICA Grocka Hajduk Veljkova 22	2819-001,3410-260
POLICIJSKA STANICA Sopot Rada Jovanovića 2	282-0003, 825-11-92

POLICIJSKA STANICA Aerodrom Beograd	300-80-20
POLICIJSKA STANICA Rečna policija	300-20-03
Pristanište, Velike stepenice 8	
POLICIJSKA STANICA Železnička stanica Beograd	3617-027
Savski trg 2	
Uprava za strance	235-2477
Savska 35	

Ženska psihološka i pravna podrška

Beograd

AŽC – SOS telefon protiv seksualnog nasilja	011/2645-328
ASTRA/SOS telefon protiv trgovine ženama	0800101-201
Dečji romski centar	011/3613-450
Incest trauma centar	011/344-1737
„Iz kruga...” – grupa za podršku ženama sa invaliditetom	011/3448-045
Savetovalište protiv nasilja u porodici	011/2769-466
Sklonište	064/165-20-15
SOS za žrtve kriminaliteta	011/3282-294
SOS za žene žrtve diskriminacije na radnom mestu	011/2520-020
SOS telefon – Grocka	011/85-00-335

Srbija

Arilje

SOS telefon i sklonište 031/893-268

Bajina Bašta

SOS telefon i sklonište 031/869-023

Kikinda

SOS telefon 0230/22-934

Kragujevac

SOS telefon i sigurna kuća 034/305-641

Leskovac

SOS telefon 016/234-111

Loznica

SOS telefon 015/882-107

Novi Pazar

SOS telefon 020/332-755

Novi Sad

SOS telefon 021/422-740

Niš

SOS telefon 018/42-075

Niš

SOS telefon za Romkinje i decu žrtve nasilja 018/515-318

Pančevo

SOS telefon 013/519-966

Požega

SOS telefon i sklonište 031/816-475

Smederevo SOS telefon	026/617-480
Smederevska Palanka SOS telefon	026/322-841
Sombor SOS telefon	025/27-321
Svilajnac SOS telefon	026/312-681
Subotica SOS telefon	024/553-000
Užice Centar za devojke/SOS telefon	031/510-517
Užice SOS telefon i sklonište	031/521-441
Valjevo SOS telefon	014/9040
Velika Plana SOS telefon	026/522-614
Vranje SOS telefon	017/410-822
Vlasotince SOS telefon	016/874-744
Vršac SOS telefon	013/822-795
Zaječar SOS telefon i sklonište	019/426-625

CSR Beograd

CSR Barajevo Svetosavska 87b	8300-401
CSR Čukarica Mihaila Valtrovića 36a	2506-289, 505-237, 2505-018
CSR Grocka Bulevar oslobođenja 51	8501-064
CSR Lazarevac Janka Stajčića 2a	8123-298
CSR Mladenovac Živomira Savkovića 13	8233-714, 8231-014
CSR Novi Beograd Tošin bunar 148	3190-191, 3190-252
CSR Obrenovac Kralja Aleksandra 8b	8721-340, 8721-616
CSR Palilula Cvijičeva 110	2752-224, 2753-696
CSR Rakovica Miška Kranjca 12	3583-491, 3051-894
CSR Savski venac Lomina 17	3614-332, 2643-538
CSR Sopot Kosmajaska 8	8251-314
CSR Stari grad Gospodar Jevremova 17a	625-593, 2623-740
CSR Voždovac Admirala Vukovića 14	2465-034, 2461-644, 2461-757
CSR Vračar Maksima Gorkog 17a	456-546, 456-649
CSR Zemun Aleksandra Dubčeka 2	2193-979, 2193-999
CSR Zvezdara Krfaska 7	2401-750, 2410-863, 2401-124

Sudovi i tužilaštva

Opštinsko javno tužilaštvo Mladenovac Milosava Vlajića 76	8231-140
Opštinsko javno tužilaštvo Lazarevac Karađorđeva 19	8122-971
Opštinsko javno tužilaštvo Obrenovac Aleksandra Ace Simovića 9a	8720-176
Okružno javno tužilaštvo Beograd Savska 17a	681-288
Javno tužilaštvo Republike Srbije Nemanjina 24-26	361-3734, 3616-558
Prvo opštinsko javno tužilaštvo Savska 17a	3601-400
Drugo opštinsko javno tužilaštvo Savska 17a	3601-400 i 682 542
Treće opštinsko javno tužilaštvo Timočka 15	344-1413
Četvrto opštinsko javno tužilaštvo Bulevar Mihajla Pupina 16	319-0207
Peto opštinsko javno tužilaštvo Ustanička 14	2458-734
Opštinski sud u Lazarevcu Karađorđeva 19	8123-167
Opštinski sud u Mladenovcu Milosava Vlajica 76	8231-144
Opštinski sud u Obrenovcu Aleksandra Ace Simovica 9a	8727-078
Opštinski sud u Sopotu Kosmajaska 3	8251-354
Prvi opštinski sud Savska 17a	360-1400, 360-1401
Drugi opštinski sud Savska 17a	360-1400, 360-1401
Treći opštinski sud Timočka 15	245-8122
Četvrti opštinski sud Bulevar Mihajla Pupina 16	319-0207

Peti opštinski sud	2457-823
Ustanička 14	
Okružni sud Beograd	360-1400, 360-1401
Savska 17a	
Ustavni sud Srbije	2681-675
Nemanjina 26	
Vrhovni sud Srbije	3631-262
Resavska 42	

Opštinske službe pravne pomoći

Čukarica, Šumadijski trg 2	3052-140, 3052-143
Novi Beograd, Bul. Mihajla Pupina 167	3106-748
Palilula, Takovska 12	3236-221/lok 157
Rakovica, Miška Kranjca 12	3051-788
Savski venac, Kneza Miloša 69	2061-721
Stari grad, Makedonska 42	3226-906
Voždovac, Ustanička 53	244-0059 /lok 133, 223
Vračar, Njegoševa 77	3081-557
Zemun, Magistratski trg 1	2198-323/lok 124
Zvezdara, Bul. Kralja Aleksandra 77	3405-792
Barajevo, Svetosavska 2	8302-115
Grocka, Bul.oslobođenja 39	8501-312
Lazarevac, Karađorđeva 42	8123-191
Mladenovac, Janka Katića 6	8231-866
Obrenovac, Vuka Karadžića 74	8726-400
Sopot, Kosmajski trg 5	8251-211/lok 117

Domovi zdravlja

DZ „Dr MILORAD VLAJKOVIĆ” – Barajevo Svetosavska 91	830-0186
DZ VOŽDOVAC Krivolačka 4-6	308-0500, 308-0522
DZ VRAČAR Bojanska 16	340-2522, 340-2550
DZ „MILIVOJE STOJKOVIĆ” – Grocka Srpsko-grčkog prijateljstva 17	8501-95, 894-661
DZ ZVEZDARA Olge Jovanović 11	241-8422
DZ ZEMUN Rade Končara 46	195-422, 195-399
DZ „Dr ĐORĐE KOVAČEVIĆ” – Lazarevac Đorđa Kovačevića 27	812-3141
DZ MLADENOVAC Živomira Savkovića 15	823-1980, 823-1250
DZ NOVI BEOGRAD Goce Delčeva 30	2603-522, 2222-152
DZ OBRENOVAC Vojvode Mišića 231	872-1812, 872-1909
DZ „Dr MILUTIN IVKOVIĆ” – PALILULA Knez Danilova 16	322-4320 do 329
DZ RAKOVICA, Kraljice Jelene 22	3561-322, 3561-156
DZ SAVSKI VENAC Pasterova 1	3619-088, 3619-104
DZ SOPOT Jelice Milovanović 12	825-1288, 825-1009
DZ STARI GRAD Simina 27	2627-255
DZ „Dr SIMO MILOŠEVIĆ” – ČUKARICA Požeška 82-88	554-987, 551-684

Kliničko-bolnički centri

HITNA POMOĆ	94
KBC „ZVEZDARA”	3806-333, 3806-969
Dimitrija Tucovića 161	
Rifata Burdževića 31	3806-042, 3807-033
KBC „Dr DRAGIŠA MIŠOVIĆ”	2669-955, 2667-122
Heroja Milana Tepića 1	
KBC „ZEMUN”	3772-666
Vukova 9	
KBC „BEŽANIJSKA KOSA”	3010-777, 3010-701
Bežanijska kosa bb	

KLINIKE

UNIVERZITETSKA DEČIJA KLINIKA	3616-061
Tiršova 10	
GINEKOLOŠKO-AKUŠERSKA KLINIKA	3605-360
Narodnog fronta 62	
KLINIKA ZA NEUROLOGIJU I PSIHIJATRIJU ZA DECU I OMLADINU	659-950,658-355
Dr Subotića 6a	
KLINIKA ZA REHABILITACIJU „Dr MIROSLAV ZOTOVIĆ”	2660-755
Sokobanjska 13	
URGENTNI CENTAR	444-9-555
Višegradska 26	
KLINIČKI CENTAR SRBIJE	3618-444, 3617-777
Pasterova 2	

ZAVODI I INSTITUTI SA STACIONAROM

INSTITUT ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU MAJKE I DETETA SRBIJE,	3108-108
Novi Beograd, Radoja Dakića 6-8,	
INSTITUT ZA NEONATOLOGIJU	3610-907, 3610-908
Kralja Milutina 50	
INSTITUT ZA KARDIOVASKULARNE BOLESTI „DEDINJE”	3601-700, 3601-701
Heroja Milana Tepića 1	

INSTITUT ZA ORTOPEDSKO-HIRURŠKE BOLESTI „BANJICA”	2660-466
Mihajla Avramovića 28	
INSTITUT ZA REUMATOLOGIJU	3611-534, 3611-535
Resavska 69	
INSTITUT ZA REHABILITACIJU	2660-266
Sokobanjska 17	
INSTITUT ZA ONKOLOGIJU I RADIOLOGIJU	3614-660
Pasterova 14	
INSTITUT ZA MENTALNO ZDRAVLJE	3240-526, 3240-527
Palmoćićeva 37	
INSTITUT ZA NEUROPSIHIJATRIJSKE BOLESTI „Dr LAZA LAZAREVIĆ”	3610-888
Višegradska 26	
ZAVOD ZA PROTETIKU	2648-174, 3690-358
Vojvode Putnika 7	
ZAVOD ZA CEREBRALNU PARALIZU I RAZVOJNU NEUROLOGIJU	2667-755
Sokobanjska 17a	
ZAVOD ZA PSIHOFIZIOLOŠKE POREMEĆAJE I GOVORNU PATOLOGIJU	2686-615, 2681-667
Kralja Milutina 52	
ZAVOD ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU STUDENATA	2430-814
Krunska 57	
ZAVOD ZA ENDEMSKU NEFROPATIJU	8121-882, 8120-164
Lazarevac, Đorđa Kovačevića 27	
ZAVOD ZA BOLESTI ZAVISNOSTI	3671-429
Teodora Dražera 44	

